Meander

2 - 2018

16de jaargang nr. 2 apr-mei-jun 2018

Natuur rond Schelde, Leie en Zwalm

natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*

INHOUD EN COLOFON

- 3 Beste Natuurvrienden
- 4 Afname van soorten, waarom?
- 9 De invloed van een warmer klimaat op onze plantengroei
- 12 2017: een goed 'patattenjaar' …
- 14 Nog hoop voor de geelgors?
- 15 1 mei – 100-vogelsoortendag?
- 16 De Schelde, stroom in verandering
- 18 De Leie
- 24 Levende Leiedag
- 24-25: Expeditie Natuurpunt
- 26 Een tuin voor het leven
- 28 Ierse meditaties: het geestelijk testament van Ulrich Libbrecht
- 29 Slechtvalken in Oudenaarde
- 30 Het Ronsisch natuurreservaat Pyreneeën-Tombele
- 32 De Mediawatcher
- 35 Nieuwe website voor bosuitbreiding in Vlaanderen
- 36 Ongevallen op N36
- 37 Boekbesprekingen

Teksten voor Meander van januari, april, juli en oktober moeten de redactie bereiken vóór respectievelijk 10 december, 10 maart, 10 juni en 10 september

Natuurinbreuken? Bel: 09/276.20.00 of natuurinspectie.west.anb@vlaanderen.be

natuurpunt

is een brede beweging waarin duizenden geëngageerde vrijwilligers, in afdelingen en werkgroepen, elk hun verantwoordelijkheid opnemen voor het behoud van de natuur in Vlaanderen. De vereniging wil het beleid en het behoud, de educatie en de studie van de natuur mede vorm geven.
T.: 015/29.72.20
www.natuurpunt.be

Lidmaatschap

Je wordt lid door 27 euro te storten op rek: BE17 2300 0442 3321 van Natuurpunt, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen, of op rekening BE49 3900 6213 0171 van Arsène en Yvette Benoot, Gampelaeredreef 67 te 9800 Deinze, 09/386.38.95; arsene.benoot@skynet.be.
Zij verzorgen de ledenadministratie van alle afdelingen (zie verder) van Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus* behalve van Zwalmvallei.
Ledenadministratie Zwalmvallei: Koen Gintelenberg, Poorterij 15, 9660 Brakel, 055/60.45.21, koen.gintelenberg@telenet.be.

natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*

Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus* omvat volgende steden/gemeenten: Brakel (zonder Everbeek en Parike), Deinze, Herzele, Horebeke, Kluisbergen, Kruishoutem, Maarkedal, Nazareth, Oudenaarde, Ronse, Sint-Lievens-Houtem, Wortegem-Petegem, Zingem, Zottegem, Zulte en Zwalm.

www.vlaamseardennenplus.be

Contactpersonen

Regio: Vlaamse Ardennen *plus* Dirk Criel 055/45.66.10

Websites

jan.francois@telenet.be
http://www.facebook.com/np.vaplus
www.vlaamseardennenplus.be
http://issuu.com/vlaamseardennenplus/docs

Afdelingen

• Deinze Zulte
Koen Houthoofd 09/328.11.08
koen.houthoofd@ugent.be
• Groot Zingem
Eddy Van Den Abeele
09/384.43.54
ed.vandenabeele@skynet.be
• Herzele
Mieke Dennequin
0473/95.74.02
Mieke.Dennequin@gdfsuez.com
• Oudenaarde *plus*
Alexander Van Braeckel
0473/854562
alexander.tine@telenet.be
• Ronse
Philippe Moreaux 0476/49.24.61
moreauxphilippe1951@gmail.com
• Schelde-Leie
Jacques Vanheuverswyn 09/324.09.42
jacques.vanheuverswyn@telenet.be
• Sint-Lievens-Houtem
Erwin Declercq 09/282.06.70
erwin.declercq@hubkaho.be
• Vlaamse Ardennen
Johan Cosijn 055/30.98.10
johan.cosijn@telenet.be
• Zwalmvallei
Jan François 09/361.03.00
jan.francois@telenet.be

Kernen

• Rondom Burreken
Filip Hebbrecht 055/49.55.63
filip.hebbrecht@telenet.be
• Werkgroep Bos t'Ename
Guido Tack 0474/90.02.30
guido.tack1@telenet.be

Werkgroepen

• Invertebraten (Lampyris)
Gerda Achtergaele 055/60.35.09
g.achtergaele@telenet.be
• Paddenstoelen
Eddy Saveyn 09/380.03.00
eddy.saveyn@gmail.com
• Planten
Henk Coudenys
coudenys.henk@belgacom.net
• Vogels
Paul Vandenbulcke 055/49.60.12
paul@vwg-vlaamseardennenplus.be
• Zoogdieren
Dirk Criel gsm: 0475/45.05.34
dirkcriel@skynet.be

Reservaten met projectnummer

Giften voor reservaten zijn fiscaal aftrekbaar vanaf 40 euro en stort je op rek. nr. BE56 2930 2120 7588 van Natuurpunt met vermelding van het projectnummer:

• Algemeen reservatenfonds Vlaamse Ardennen *plus* 6699
• Bois Joly 6625
Patrick Alexander
patrick.alexander@scarlet.be
• Bos t'Ename-Volkegembos 6121
Guido Tack 0474/90.02.30
guido.tack1@telenet.be
• Bovenlopen Zwalm 6142
Heidi Demolder 055/42.16.45
heidi.demolder@inbo.be
• Burreken 6602
Dirk Criel
dirkcriel@skynet.be
• Duivenbos 6632
De Neve Johan 054/50.18.59
natuur.herzele@scarlet.be
• Feelbos-Kalkoven 6185
Lucien Vanden Daele
055/38.70.54
• Grootmeers 6650
André Vandecapelle
0498/45.93.42
andre.vandecapelle@skynet.be
• Heurnemeersen 6063
Gerard Mornie
gerard.mornie@pandora.be
• Kordaelbos 6605
Lieven Kinds 09/383.71.39
lieven.kinds@scarlet.be
• Langemeersen 6076
Alexander Van Braeckel
0473/85.45.62
alexander.tine@telenet.be
• Leiemeersen van Astene en Bachte 6109
Koen Houthoofd 09/328.11.08
koen.houthoofd@ugent.be
• Maarkebeekvallei 6670
Johan Cosijn 055/30.98.10
johan.cosijn@telenet.be
• Middenloop Zwalm 6160
Chris Nuyens
chris_nuyens@telenet.be
• Munkbosbeekvallei 6151
Laurent Flostroy 0498/67.71.09
laurent.flostroy@pandora.be
• Nukerkebos-Bosheide 6641
Johan Cosijn 055/30.98.10
johan.cosijn@telenet.be
• Paddenbroek 9401
Thijs Lietaer 0473/58.17.14
thijs.lietaer@telenet.be
• Parkbos-Uilenbroek 6136
Dominiek Decleyre
dominiek.decleyre@gmail.com
• Perlinkvallei 6204
Vincent Decroock 0498/10.95.39
vincent.decroock@proximus.be
• Pyreneeën-Tombele 6667
Philippe Moreaux 0476/49.24.61
moreauxphilippe1951@gmail.com
• Rooigembeekvallei 6669
Gunther Groenez 0486/16.74.30
gunther.groenez@pandora.be
• Vuilbroek 6126
Eddy Saveyn 09/380.03.00
eddy.saveyn@gmail.com
• Wijmier 6141
Johan Cosijn 055/30.98.10
johan.cosijn@telenet.be
• Vallei van de Zeverenbeek 6082
Rik Desmet 09/386.46.63
desmet.rik1@gmail.com

Meander

is het driemaandelijks regionaal tijdschrift voor leden uit de regio Vlaamse Ardennen *plus*..

Natuurpunt-leden die wonen buiten de regio kunnen Meander ontvangen mits een jaarlijkse bijdrage van 7,5 euro op rekening BE49 3900 6213 0171 van Arsène en Yvette Benoot (zie ook onder 'lidmaatschap')

Redactie

• Jo Buysse 09/385.52.89
jozef.buysse@scarlet.be
• Johan Cosijn 055/30.98.10
johan.cosijn@telenet.be
• Norbert Desmet 0494/65.33.91
desmetnorbert@hotmail.com
• Rik Desmet 09/386.46.63
desmet.rik1@gmail.com

Kalenderverantwoordelijke

Filip Keirse 055/38.78.83
filip.keirse@telenet.be

Verzending Meander

Arsène en Yvette Benoot
09/386.38.95;
arsene.benoot@skynet.be.

Kaftfoto: kolibrivlinder door Walther De Munter

Lay-out: Jo Buysse.

Oplage: 3600

Druk: Drukkerij Graphius, Gent. Papier: Cyclusprint 90 g 100 % kringloop. Gedrukt met plantaardige inkten en oplosmiddelen.

Beste Natuurvrienden

Frederik Dierickx (Np Herzele)
Chantal Lafort (Np Sint-Lievens-Houtem)

De winter, de koude, de leegte, maar ook het nieuwe, nog verborgen leven. Onder de harde grond, in de volle buiken, tussen de kale takken hun schubben schuiven ze trager en later dan voorheen voorbij. We hebben er ook zo lang naar uitgekeken, de lente! Gasten die we lang niet gezien hebben keren terug naar ons land vanuit hun winterverblijven en zijn welkom, ze herbronnen ons. Een moment van nieuwe krachten en energie, van goesting in natuur! De natuur die ons gaat lokken met zijn uitgebreid pallet aan kleuren, zijn ontluikend leven met voorjaarsbloeiers, verleidende vogelzang en veel gemekker, gehinnik, geloei en geschrei van al dat nieuwgeborene.

En is het dat niet wat we nodig hebben, veel kleur en diversiteit? Samen verwonderd zijn, samen werken aan ons milieu en als het even kan een taak vervullen bij de lokale natuurvereniging. Een paar lentes geleden (2015) organiseerde Natuurpunt Herzele ism Natuurpunt Sint-Lievens-Houtem en Natuurpunt Haaltert 'Natuur zonder grenzen', van diversiteit gesproken! Workshops en wandelingen voor jong en oud, betrokkenheid van talloze verenigingen en gedragen door onze afdelingen. Sindsdien is de vonk overgesprongen en overlappen verscheidene activiteiten elkaar. We gaan samen op stap naar exotische bestemmingen zoals de Hoge Venen en de Ourvallei, de organisatie loopt vlot en de taken worden verdeeld. We organiseren filmavonden, nodigen mekaar uit op elkaars activiteiten en blijven vooral geïnteresseerd in elkaars wedervaren en beleid. We leren heel veel van elkaar wat het respect beiderzijds verruimt. Bovenop ontstaan er zelfs mooie vriendschappen. Mogen we dit een voorbeeld noemen voor andere afdelingen ?

Iedereen heeft het enorm druk binnen zijn eigen werkingsgebied, dat weten wij, maar over de grenzen heen kijken, gluren bij de buren en samen eens iets op poten zetten, grootschalig of kleinschalig, kan zo veel voldoening geven en leerrijk zijn. Net hier speelt VA+ een belangrijke rol om afdelingen rond de tafel te krijgen en nieuwe initiatieven te bespreken. Het is dan ook cruciaal dat we op de bestuursvergaderingen met zoveel mogelijk mensen aanwezig zijn, om de onderlinge betrokkenheid te verstevigen en mekaar te ondersteunen in onze vrijwillige gedrevenheid voor de natuur. En de vergaderingen gaan, hoe kan het ook anders, mee met de seizoenen. Vier keer per jaar met stip in onze agenda. Telkens weer doet het deugd om opgeladen met nieuw enthousiasme en wijsheden die vergaderingen af te sluiten. Een warme oproep dus naar al onze leden en 'nog niet' leden: kom proeven van al onze activiteiten, betrek er zoveel mogelijk mensen bij. Laat samenwerking, openheid en creativiteit hier onze (natuur)gids zijn.

Een persoonlijke bedanking aan elkeen die hieraan meewerkt en ons en velen rondom ons de goesting geeft om enthousiaste vrijwilliger te blijven. Maar, beste VA+'ers, door dit nummer wederom te lezen en te appreciëren doen jullie niets anders dan dit. Geniet van de lente, de verleidende vogelzang en het ontluikend leven en hou ons op de hoogte van al dat nieuwgeborene…

Foto: Johan De Neve

Afname van soorten, waarom?

Jo Buysse

Misschien kent u wel het 'windshield phenomenon'? De Amerikanen bedachten die term om aan te geven dat ze vandaag minder dan pakweg 10 jaar geleden de voorkant van hun auto van insectenlijkjes moeten zuiveren. Een fenomeen dat we hier ook wel kennen. En ja, ik heb de indruk dat muggen mijn slaapkamer minder opzoeken de laatste jaren. Vlinderbezoek in de tuin lijkt tegenwoordig eveneens aan de lage kant, of is ook dat maar een indruk? En wat met (wilde) bijen, hommels, zweefvliegen, kevers, (sluip)wespen, ...
Maar niet alleen insecten: in vorige Meander liet een lezeres een veelzeggend stukje publiceren onder de titel: "Waar zijn de vogels?" En we horen in toevallige gesprekken steeds meer mensen zich afvragen: "waar zijn de mussen, de merels, de lijsters, de spreeuwen, de leeuweriken, … gebleven?" Sommige insecten, vogels en nog andere organismen lijken de laatste jaren een dramatische terugval te ondergaan, zo is toch het aanvoelen. Is het ook wat onderzoekers vinden?

Een verontrustende studie

Duitse onderzoekers samen met ecologen van de Radboud Universiteit uit Nijmegen publiceerden in 2017 in het wetenschappelijke tijdschrift 'Plos One' de resultaten van een langlopend onderzoek door de Vereniging van Entomologen -insectenkenners- uit het Duitse Krefeld (1).
De bevindingen trokken wereldwijde aandacht. Gedurende 27 jaar, van 1989 tot 2016, volgden ze de evolutie van het voorkomen van vliegende insecten. Ze gebruikten Malaisevallen, een soort tent waar insecten binnenvliegen, instinctief naar boven kruipen om te ontsnappen maar daar uiteindelijk in een verzamelpot terechtkomen. De identieke vallen werden opgesteld in 3 Duitse deelstaten op 68 verschillende plaatsen in natuurgebieden met verschillende status van bescherming. Men stelde over de onderzoeksperiode een afname vast van het verzamelde gewicht van de insecten, de biomassa, met 76%. Als alleen de zomer beschouwd werd, de periode waarin insecten het meest actief zijn, dan vond men zelfs een afname van 82%.
Er vonden 1503 staalnames plaats (Fig. 1) waarvan de jaarlijkse verdelingen van de gevonden biomassa's

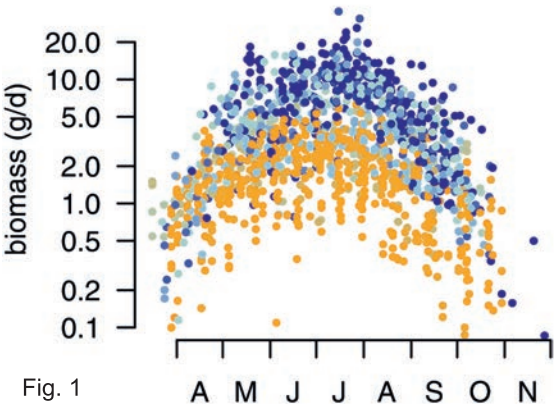

Fig. 1

Biomassa (g/d) volgens de maanden. Violet: eerste jaren; oranje: laatste jaren; tussentinten: tussenliggende jaren; zie ref (1)

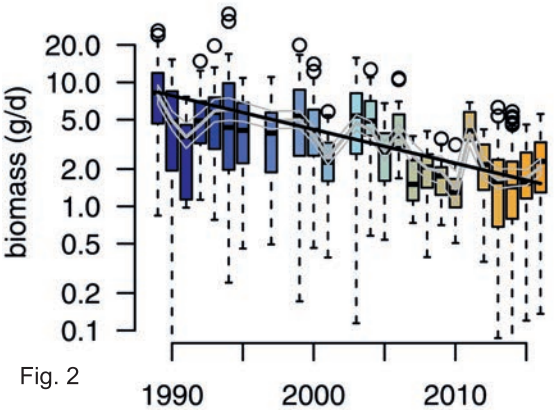

Fig. 2

Insecten-biomassa (g/d) vs. jaren. Bron: zie referentie (1)
Zwarte lijn: trendlijn volgens gebruikt basismodel
Grijze lijnen: modellen die rekening houden met verandering van weer, landschap en habitat

in de verticale balkjes in Fig. 2 zijn weergegeven. De auteus leidden er een exponentiëel dalend verloop uit af met elk jaar een afname van de overblijvende biomassa met ongeveer 5%. Bij die 1503 waren een twintigtal uitschieters, die ver uit het gemiddelde lagen (de cirkeltjes bovenaan op Fig. 2).
In Nederland kwam men in een studie over alleen dagvlinders tot een vergelijkbare vermindering van de aantallen over de beschouwde periode (2) (13).
De onderzoekers zochten naar een verklaring voor die grote afname. Ze toonden aan dat zij overal in het onderzoeksgebied voorkwam, onafhankelijk van het type habitat en dat weers- en klimaatveranderingen, veranderde plantensoortenrijkdom en veranderingen in landgebruik wel veel van de schommelingen binnen het seizoen en tussen de jaren konden verklaren maar niet de globale omvang van deze neerwaartse trend.

Insecticiden

Als gezocht wordt naar oorzaken voor de achteruitgang van insecten kunnen uiteraard de insecticiden niet uit beeld blijven. Zij zijn net gemaakt om insecten te vernietigen. De meest gebruikte insecticiden wereldwijd, met een marktaandeel van 25 à 40%, behoren vandaag tot de groep van de neonicotinoïden, verwant met nicotine zoals de naam laat verstaan. Er zijn zeven types geregistreerd in de Europese Unie. De meest bekende -en beruchte zoals verder zal blijken- dragen de moeilijke namen imidacloprid, clothianidin, beide van het Duitse *Bayer Crop Science* en thiamethoxam van de Zwitserse firma *Syngenta*. Imidacloprid is het meest gebruikte en bekendste middel. In de landbouw heeft het een brede toepassing in een 90-tal gewasgroepen. Men gebruikt het in de fruitteelt, op akkerbouwgewassen, groenten, in de sierteelt en op grasvelden, zoals bv. op golfterreinen. In tuincentra zitten neonicotinoïden verscholen achter honderden merknamen en te vinden onder de vorm van poeders, sticks, vloeistoffen of in mierenlokdoosjes, mottenballen, vlooienbanden voor katten en honden enz. Het zijn zenuwgiffen die op het centrale zenuwstelsel van insecten inwerken en zo de hersenen beïnvloeden. Ze zijn 'systemisch' wat betekent dat ze door de plant via de wortels of de bladeren worden opgenomen waardoor ze 'van binnenuit' werken. Vraatinsecten zoals bv. bladluizen die de sappen opzuigen stoppen met eten, raken verlamd en sterven door verhongering of uitdroging of worden een gemakkelijke prooi voor vijanden. In een veel gebruikte toepassing worden zaaizaden ermee omhuld (gecoat). Als het zaad ontkiemt neemt het jonge wortelgestel het goed wateroplosbare neonicotinoïde gemakkelijk op waarna het zich met de sapstroom mee verspreidt over de gehele plant. Het product bevindt zich daarom, zij het sterk verdund, ook in de eetbare vruchten (fruit, zaden, ...) en in het stuifmeel en de nectar van bloeiende planten. Dat laatste werpt de vraag op of ook bloembezoekende insecten nadeel kunnen ondervinden. In de eerste plaats denken we dan aan honingbijen.

De honingbijen, een speciaal geval

De waarde van het werk van natuurlijke bestuivers in de Europese Unie wordt geschat op jaarlijks tussen de 16 en 22 miljard euro, in België op zowat 250 miljoen. Een derde van de wereldvoedselproductie

Honingbij op akkerdistel foto: Gilbert De Ghesquière

en 87,5% van alle bloeiende planten op aarde is afhankelijk van bestuivende insecten (3). Hun welzijn is dus van het grootste belang. Honingbijen zijn als gedomesticeerde soorten economisch zeer belangrijk, ook als bestuivers. Bijenvolken zijn robuuste organismen met zeer veel individuen waardoor er in principe een hoge buffercapaciteit bestaat om bedreigingen tegen te gaan. De zorg waarmee de imker met zijn volken omgaat is al een factor van grote invloed op hun gezondheid. Maar ook zorgzame imkers worden al decennia lang geconfronteerd met een verschijnsel waarbij bijenvolken in de winter geheel ten onder gaan. Verschillende oorzaken worden genoemd. De varroamijt staat steevast als eerste in het rijtje. Bij ons parasiteert zij de bijen en vooral hun broed sinds het midden van de jaren '80 van vorige eeuw. Naast de varroamijt verdenkt men ondervoeding door de sterk verminderde biodiversiteit in het moderne agrarische landschap en verder schimmels, virussen, fungiciden, pesticiden, stress, verstoring of een combinatie van deze factoren. Naast de wintersterfte duikt sinds 2006 ook een ander verschijnsel op waarbij honingbijen *al in het najaar* hun kasten niet meer terugvinden. Het fenomeen is internationaal gekend onder de naam 'Colony Collapse Disorder' (CCD) en bij ons als (bijen)verdwijnziekte. Dezelfde oorzaken als voor de winterverliezen worden aangehaald. Maar, zeker voor wat betreft de verdwijnziekte, doen steeds meer onderzoeken vermoeden dat de neonicotinoïden in het rijtje van bedreigingen meer vooraan mogen gaan staan. Men gebruikt ze al sinds de jaren '90 van vorige eeuw maar het grootschalig gebruik in Europa kan men situeren vanaf 2004 (4). Dat kort daarna, in 2006, de

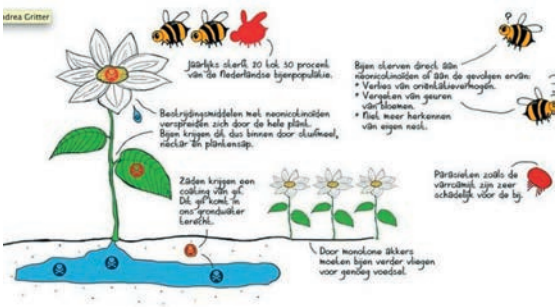

verdwijnziekte opdook is alleszins opmerkelijk. De producenten van neonicotinoïden beweren graag dat in Australië, waar deze insecticiden algemeen gebruikt worden maar de varroamijt niet voorkomt, de gezondheid van bijenvolken uitstekend is. Maar dat wordt krachtig tegengesproken door het magazine 'The Australasian Beekeeper' dat gewaagt van tegenwoordig gewone jaarlijkse verliezen van bijenvolken van rond de 30% (5).

Honderden onderzoeken

Honderden onderzoeken met al dan niet in het veld realistische neonicotinoïde doses tonen aan dat bestuivers als honingbijen en hommels ingrijpende effecten ondergaan. Afname van het foerageersucces, ondermaatse ontwikkeling van broed en larven, verzwakking van de geheugencapaciteit, schade aan het centrale zenuwstelsel, hogere vatbaarheid voor ziekte, verminderde koloniehygiëne, verzwakt immuunsysteem en verminderde voortplantingscapaciteit het jaar na de blootstelling worden genoemd. Een zoektocht op het internet levert snel overvloedige informatie bv. (6) (7).

Maar ook Bayer en Syngenta zijn op het net zeer actief om neonicotinoïden een onschuldig imago aan te meten (8) (9). Er staan dan ook enorme economische belangen op het spel. Een door beide firma's gesponsord onderzoek door het Britse 'Centre for Ecology & Hydrology' (CEH), de meest uitgebreide studie tot vandaag, toonde uiteenlopende resultaten in de 3 landen waar het onderzoek liep maar besloot algemeen dat neonicotinoïden de bekwaamheid van kolonies honingbijen om de winterperiode te overleven sterk aantastte (10). De producenten trekken deze conclusies in twijfel. "Neonicotinoïden zijn onschadelijk als ze volgens de voorschriften gebruikt worden", zo luidt het onveranderlijk.

Onderzoekers van het hetzelfde CEH deden van 1994 tot 2011 grootschalig onderzoek op 62 wilde bijensoorten verspreid over het Verenigd Koninkrijk. 34 ervan foerageerden op koolzaad en 28 niet. In 2002 gebruikten koolzaadboeren voor het eerst zaden die met neonicotinoïden waren omhuld. Populaties die op dit behandeld koolzaad foerageren worden sindsdien driemaal meer 'negatief beïnvloed' dan de andere (11).

Europa neemt maatregelen

In 2013, onder de steeds toenemende bewijslast voor de schadelijkheid van neonicotinoïden voor (wilde) bijen vaardigde de Europese Commissie, onder invloed van een advies door het Europees Agentschap voor Voedselveiligheid (EFSA), een tijdelijk verbod af op het gebruik van 3 neonicotinoïden, met name imidacloprid, clothianidine en thiametoxam. De verkoop aan particulieren van deze 3 neonicotinoïden is sindsdien verboden. Maar voor de landbouw zijn veel uitzonderingen voorzien. In Nederland schat men dat slechts 14% van het meest gebruikte product imidacloprid, 14% van de thiamethoxam en 33% van de clothianidine onder het verbod valt. Voor de drie neonicotinoïden samen is de schatting dat ongeveer 15% minder wordt gebruikt dan voorheen (12). Het moratorium gold oorspronkelijk voor 2 jaar. Maar omdat er steeds meer indicaties zijn van de schadelijke werking werd het verbod verlengd en het geldt vandaag nog steeds. Overigens zijn neonicotinoïden sinds vorig jaar verboden in het Brussels gewest en vanaf september 2018 geldt dat ook voor Frankrijk, behoudens enkele uitzonderingen die lopen tot 2020.

In 2015 onderzocht het hoogste wetenschappelijke adviesorgaan van de Europese Commissie (EASAC) honderden publicaties naar de relatie tussen neonicotinoïden en de biodiversiteit en besloot "dat er een duidelijke wetenschappelijke evidentie is voor de 'sub-letale' effecten van zeer geringe hoeveelheden neonicotinoïden op niet bedoelde nuttige organismen op lange termijn". Met sub-letaal wordt bedoeld dat organismen niet onmiddellijk sterven na contact met neonicotinoïden maar dat er effecten zijn op lange termijn. Een mooi voorbeeld van de sub-letale, in eerste instantie onopvallende werking van de nieuwe systemische insecticiden toonde een experiment van de Nederlandse Vlinderstichting met de kweek van koolwitjes. De rupsen ontwikkelden zich prima op spruitkool en de vlinders kwamen ook goed uit, maar bleken niet in

staat zich voort te planten (13). Achteraf bleek de spruitkool afkomstig te zijn uit zaden die met fipronil waren behandeld. Fipronil, dat we ongetwijfeld nog kennen van de eierencrisis uit 2017, is een systemisch insecticide, geen neonicotinoïde maar er nauw mee verwant.

Tenslotte, op 28 februari 2018, bevestigde EFSA in een nieuw rapport zijn conclusies van 2013 en breidde ze uit tot wilde bijen en hommels. (14)

Verliezen naar het milieu

Neonicotinoïden kunnen op verschillende manieren vrijkomen in het milieu.

- Verliezen aan de lucht: omhulde zaden moeten volgens strenge voorschriften gezaaid worden zodat geen 'stofdrift' kan ontstaan. Als die zorgvuldigheid ontbreekt kan enerzijds giftig stof vrijkomen in de omgeving en kunnen anderzijds zaden bovengronds komen te liggen. Sommige publicaties stellen dat het eten van enkele met neonicotinoïde omhulde zaden voor een zangvogel of klein zoogdier dodelijk kan zijn (15) (16).
- Verliezen door de plant: tijdens de groeifase kunnen giftige guttatiedruppels (zweetdruppels) ontstaan op stengels en bladeren, vocht dat voor niet-bedoelde insecten zoals bv. bijen kan worden opgenomen. Zoals we al zagen komt een deel van het gif ook terecht in de nectar en het stuifmeel waardoor nuttige bestuivers besmet worden.
- Verliezen naar de bodem: als neonicotinoïden gebruikt worden als bodemontsmetter zoals het geval is in de teelt van aardappelen, bieten, granen, maïs en fruit dan doodt het middel niet alleen schadelijke bodemdieren maar lopen eveneens nuttige dieren gevaar zoals regenwormen en dieren die deze tot voedsel nemen. Van omhulde zaden is aangetoond dat slechts 2% tot maximaal 20% van de actieve stof overgaat in de plant (17). De rest blijft in de bodem achter en breekt daar zeer moeilijk af. De halfwaardetijd van de meeste neonicotinoïden is van de orde van honderden dagen waardoor ze tijdens het groeiseizoen hun werking behouden. Volgende gewassen die geteeld worden nemen de stof opnieuw op.
- Verliezen naar het water: omdat neonicotinoïden wateroplosbaar zijn dringt een gedeelte dieper door in de bodem en kan daar het grondwater besmetten. Een ander deel vloeit horizontaal af onder invloed van de regen en kan zo onbedoeld terecht komen in andere gewassen of in wilde planten waardoor hun nectar en stuifmeel ook besmet worden (18) (19). Tenslotte komt de stof onvermijdelijk terecht in oppervlaktewateren. De Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) nam in 2014 op 92 plaatsen in Vlaanderen waterstalen om de aanwezigheid van 3 neonicotinoïden te onderzoeken. In 80% van de waters werd imidacloprid gevonden in soms hoge concentraties. Zo werden op de Bovenschelde in Avelgem en in Pecq concentraties gemeten van 600 µg imidacloprid / liter wat driemaal hoger is dan de

FLEXIBELE GROENTEMANDEN
www.ourobouros.be
WEKELIJKS een gevarieerde mand HEERLIJK verse biologische seizoensGROENTEN en -FRUIT

OUROBOUROS
Dikkelsebaan, Dikkele
info@ourobouros.be
T 055 49 58 55
M 0485 61 65 48

MAC waarde (Maximaal Aanvaardbare Concentratie) (20). Ook al worden vissen (voorlopig?) niet rechtstreeks daardoor bedreigd, men stelt wel een afname vast van de aquatische insectenfauna die op zijn beurt voedsel is voor gewervelden. Minder insecten betekent minder voedsel voor vissen, amfibieën, insectenetende zoogdieren zoals bv. vleermuizen, vogels, ... Biologen van de Radboud Universiteit in Nederland en van Sovon (een kenniscentrum dat gespecialiseerd is in aantallen, verspreiding en trends van alle Nederlandse vogels) publiceerden in het gezaghebbende Amerikaanse tijdschrift 'Nature' een onderzoek dat aantoonde dat de talrijkheid van akkervogels, spreeuw, veldleeuwerik, boerenzwaluw, ringmus, ... afnam met 3,5% per jaar op plaatsen waar de concentratie aan imidacloprid in het oppervlaktewater tenminste 20 µg/l bedroeg. Bij grotere concentraties was de afname ook groter (21).

Gevaarlijk voor mensen?

De giftigheid van neonicotinoïden voor mensen zou gering zijn, zo verzekeren ons de fabrikanten. Tot vandaag zijn weinig studies gemaakt over de impact van die stoffen als ze via het milieu de mens bereiken. Maar de Hoge Gezondheidsraad van België (22) wijst erop dat aangetoond is dat neonicotinoïden bij de mens toxisch zijn voor het zenuwstelsel, het erfelijk materiaal aantasten en de hormonenhuishouding verstoren. Thiacloprid, één van de geviseerde stoffen, veroorzaakt kanker. Vooral foetussen en embryo's zijn kwetsbaar en de gevolgen voor de gezondheid kunnen doorwerken tijdens het hele leven, voornamelijk omdat het zenuwstelsel zich het meest ontwikkelt voor de geboorte en tijdens de eerste jaren. Omdat neonicotinoïden overal in het milieu te vinden zijn, in sommige delen van Amerika zelfs al in leidingwater, is te vrezen dat vroeg of laat aantoonbare effecten op onze gezondheid zullen opduiken als die middelen verder in het milieu verspreid worden.

Alvast in honingstalen zijn neonicotinoïden aangetoond. Zwitserse wetenschappers onderzochten 198 honingstalen, afkomstig uit alle continenten, en publiceerden hun bevindingen in 'Science' (23). De stalen werden onderzocht op de aanwezigheid van 5 verschillende neonicotinoïden. In 75% ervan vonden ze tenminste één, in 45% tenminste twee en in 10% vonden ze 4 of 5 soorten neonicotinoïden. De concentraties ervan waren overal beneden de voor de mens 'veilig geachte' concentratie. Eén enkel van de verzamelde stalen kwam uit België. Alle vijf de onderzochte neonicotinoïden werden erin gevonden en opgeteld bereikte de concentratie bijna 40 procent van de EU grens voor menselijke consumptie van 50 ng / g honing.

Een andere landbouw

De globale afname van insecten de laatste jaren kan moeilijk ontkend worden. Ze sleuren in hun afname veel andere organismen mee die voor hun bestaan van hen afhankelijk zijn. Er zijn uitzonderingen. Zo doen sommige libellen het stilaan beter door een over het geheel genomen verbeterde waterkwaliteit (24). Ook al is er wellicht geen eenduidige oorzaak voor de afname van insecten, voor hun herstel wijzen onderzoekers naar de noodzaak van een andere landbouw, die de natuur meer plaats geeft in het agrarisch landschap. Meer ruimte voor bloemrijke akkerranden, het toelaten van bomen en houtkanten kan weer levenskansen bieden aan voor de landbouw nuttige insecten. Maatregelen dus die de natuurlijke plaagbestrijding bevorderen. Opnieuw leven toelaten in de bodem en niet, zoals vandaag, die bodem doden met giftige pesticiden die soms, zoals in het geval van de neonicotinoïden, preventief worden aangewend nog voor een aantasting is vastgesteld. Het is duidelijk dat door de huidige manier van werken, door grootschaligheid, steriele monoculturen,... de landbouw roofbouw pleegt op water, grond en biodiversiteit en uiteindelijk niet duurzaam kan blijven bestaan. Als nuttige insecten voor de landbouw, zoals bestuivers, jaarlijks gemiddeld met 5% afnemen zoals het experiment in Krefeld ons leert, dan is de vraag wanneer voor sommige soorten het 'point of no return' bereikt

Meer dan 100 soorten vogels
en meer dan 60 soorten dagvlinders
waarnemen in 1 week tijd?
Meer dan 300 dagen zon per
jaar en een zwembad?
Vakantiewoning Casa Mata
Spaanse Pyreneeën

10% korting voor leden van Natuurpunt
(behalve in juli en augustus)
Alle info: www.casamata.info

wordt. Biologische landbouw dan maar, of een agro-ecologisch concept (25)? Agro-ecologie kijkt hoe we de natuur zelf kunnen inzetten als bondgenoot om zowel opbrengsten te verhogen, gewassen te diversifiëren, dieren te integreren en kringlopen te sluiten zodat niets verloren gaat. Grootschalige omschakeling op korte termijn is geen realistische verwachting. Steun aan (lokale) bedrijven die de stap zetten is wel hard nodig. Een mentaliteitswijziging ook die ervoor zorgt dat we een hogere prijs willen betalen voor (agro-)biologische producten die meer dure (handen)arbeid vergen. Die er ook voor zorgt dat we sommige schoonheidsvereisten laten varen die we nog al te veel aan landbouwproducten stellen.

Kan een agro-ecologisch landbouwmodel de wereld voeden? Vandaag is de voedselproductie voldoende voor bijna het dubbele van de bevolking maar een derde gaat verloren of wordt verspild. En nog 11% van de wereldbevolking lijdt honger, met dank aan een heersend neoliberaal model dat van voedsel een koopwaar maakt waaraan vooral veel geld moet verdiend worden. Veel kan dus anders, beter, gezonder, ethischer en efficiënter. Ecologische landbouw is een stap in die richting.

Referenties

(1)http://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0185809
(2)https://www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=23845
(3)https://www.uu.nl/nieuws/grootschalig-gebruik-neonicotinoiden-zet-bestuiving-op-het-spel
(4)https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877343513000493
(5)http://www.theabk.com.au/articles/2016/8/30/neonicotinoids-in-australia-part-2
(6)http://science.sciencemag.org/content/356/6345/1393
(7)https://www.nrc.nl/nieuws/2017/07/04/pesticiden-zijn-echt-slecht-voor-bijen-11564094-a1565434
(8)https://www.syngenta.be/bijen-en-gewasbescherming
(9)https://www.bayer.be/nl/media/nieuws/veldstudies-over-neonicotinoiden-vinden-geen-consistente-effecten-op-bestuivers.php
(10)https://www.nature.com/news/largest-ever-study-of-controversial-pesticides-finds-harm-to-bees-1.22229
(11)https://www.nature.com/articles/ncomms12459
(12)https://www.clm.nl/uploads/pdf/825-Gebruik_toepassing_verbod_neonicotinoiden.pdf
(13)https://www.vlinderstichting.nl/actueel/nieuws/nieuwsbericht/?bericht=1555
(14)https://www.efsa.europa.eu/sites/default/files/news/180228-QA-Neonics.pdf
(15)https://abcbirds.org/neonics
(16)https://www.sussex.ac.uk/webteam/gateway/file.php?name=goulson-2013-jae.pdf&site=411
(17)https://www.soilassociation.org/media/4779/myths-and-truths-about-neonicotinoids-bee-coalition.pdf.
(18)https://www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=22629
(19)http://pubs.acs.org/doi/abs/10.1021/acs.est.5b03459
(20)http://www.vilt.be/vmm-vindt-twee-neonicotinoiden-frequent-terug-in-water
(21)http://www.ru.nl/@944780/pagina/
(22)https://www.health.belgium.be/nl/news/neonicotinoiden-insecticiden-een-gevaar-voor-mens-en-dier
(23)https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/28983052
(24)https://www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?utm_source=newsletter&utm_medium=e-mail&utm_campaign=user-mailing&msg=23999
(25)http://www.dewereldmorgen.be/artikel/2011/12/02/wat-is-agro-ecologie#

De invloed van een warmer klimaat op onze plantengroei

Henk Coudenys

Het begrip klimaatopwarming hoorde ik voor het eerst in het jaar 1983, tijdens een excursie in de Westhoek in het kader van de cursus fytogeografie. Ik was derdejaarsstudent plantkunde aan wat toen nog de Rijksuniversiteit Gent heette. We waren in de praktijk aan het toetsen welke planten waar voorkomen en wat het verband is met de klimaatomstandigheden waarin ze gedijen. In het mildere zeeklimaat langs de kust komen soorten voor die het niet uithouden in het binnenland met zijn koudere winters. Elke soort heeft zo zijn eigen grenswaarden: voor de een mag het kwik ‘s winters bv. niet verder dan tien graden onder nul gaan, voor de ander mag het in de zomer niet boven de dertig gaan. Nog andere plantensoorten haken af bij een specifieke gemiddelde wintertemperatuur terwijl er ook zijn die zich minder aantrekken van de warmte maar sterker afhankelijk zijn van de hoeveelheid neerslag. Het resultaat van dit alles is dat elke klimaatzone zijn specifieke plantensoorten heeft en dat elke soort begrensd wordt in zijn verspreiding door specifieke klimaatkenmerken.

Tijdens die bewuste uitstap naar het strand en de duinen van de Westhoek werd ons verteld dat er sinds kort hier en daar **zeewolfsmelk** (*Euphorbia paralias*) was opgedoken, een plant die zich het best thuis voelt langs de kusten van de Middellandse Zee. Langzaam maar zeker was de zeewolfsmelk via de kusten van Frankrijk dichterbij gekropen om uiteindelijk in onze meest westelijke duingordel

Zeewolfsmelk *foto: Gilbert De Ghesquière*

terecht te komen. Dat was dus in het begin van de jaren tachtig van de vorige eeuw. Anno 2017 is de zeewolfsmelk al vele jaren ingeburgerd in de duinen van Voorne, onder Den Haag, ruim tweehonderd kilometer noordelijker dus.

Als plantensoorten hun areaal spontaan uitbreiden, dan duidt dit altijd op klimaatveranderingen. Heel veel nieuwkomers echter zijn onvrijwillige migranten, die dankzij de reis- en handelslust van de mens als zaden, stekken of bollen in onze streken zijn binnen gekomen. Sluit ons klimaat enigszins aan bij dat waar ze vandaan komen, dan burgeren ze zich gemakkelijk in. Meestal echter botsen neofyten op de een of andere temperatuurgrens waardoor ze zich niet of nauwelijks spontaan verder verspreiden. Van de honderden tuinplanten die uit Azië, Afrika of Amerika werden geïmporteerd om onze tuinen op te leuken, zijn er dan ook maar enkele tientallen die zich in het wild vestigen. Hetzelfde geldt voor de niet in te schatten hoeveelheid zaden van uitheemse plantensoorten die zich hier zouden kunnen vestigen: slechts een klein percentage hiervan doet dit ook daadwerkelijk. Een voorbeeld hiervan is het **bezemkruiskruid** (*Senecio inaequidens*) dat zich eind vorige eeuw in de buurt van Verviers vestigde. Samen met katoenpluis uit Zuid-Afrika waren zaden van deze plant het land binnen gekomen. Waar ook in Vlaanderen je tegenwoordig rondrijdt, bezemkruiskruid heeft wel ergens een plekje gevonden in de wegbermen, tussen de straatstenen en op open terreinen. Het klimaat in Zuid-Afrika is uitgesproken mediterraan. Afgaand op het gemak waarmee deze neofyt zich hier heeft gevestigd evolueert ons klimaat blijkbaar in dezelfde richting.

Canadese fijnstraal (*Conyza canadensis*) is een soort die weinig aanpassingsmoeilijkheden heeft gekend en zich reeds meer dan tweehonderd jaar thuis voelt op akkers, in moestuinen en op braakliggende terreinen. Het klimaat van zijn oorspronkelijke Noord-Amerikaanse areaal wijkt maar weinig af van het onze. Sinds enkele decennia zijn er echter aanverwante soorten opgedoken die subtropische roots hebben, onder meer de **hoge fijnstraal** (*Conyza sumatrensis*) en de ruige fijnstraal (*Conyza bilbaoana*). Beide zijn afkomstig uit Zuid-Amerika. De hoge fijnstraal heeft zich in twintig jaar tijd overal in Vlaanderen ingeburgerd. Dat de klimaatopwarming hier voor iets tussen zit, daar hoeven we niet aan te twijfelen. De **ruige fijnstraal** doet het vooralsnog ietsje kalmer aan en beperkt zich voorlopig tot voormalige industrieterreinen.

Bezemkruiskruid *foto: Gilbert De Ghesquière*

Waar veel beton ligt, heerst er een warmer microklimaat. Veel nieuwkomers vestigen zich bijgevolg net als de ruige fijnstraal in eerste instantie op industrieterreinen en in de steden. Nu zien we de laatste jaren dat steeds meer neofyten die uit warmere klimaatgordels afkomstig zijn uitbreken uit deze veilige, warme toevluchtsoorden. **Straatliefdegras** (*Eragrostis multicaulis*) en **gewoon liefdegras** (*Eragrostis minor*) zijn hier duidelijke voorbeelden van. Afkomstig uit India en Pakistan hebben deze grasjes zich vele eeuwen geleden gevestigd in Europese havensteden. Hun zaden kwamen als verstekelingen mee met het stof en het straatvuil van hun thuisland dat aan de kleren van de matrozen en de verpakking van de handelswaar uit Azië bleef kleven. Recent vinden we beide liefdesgrasjes zowat langs elke trottoir in Vlaanderen, tussen de groeven van betonwegen en straatgoten. Ook op een wandelpad langs de Semois trof ik vorig najaar een polletje straatliefdegras aan. Voordat de klimaatopwarming in een hogere versnelling werd geschakeld, waagden deze grasjes zich zelden buiten het stedelijk gebied.

Veel nieuwkomers burgeren zich niet echt in. Ze komen mee met zaden van landbouwgewassen, worden onvrijwillig mee uitgezaaid en ze sterven na afloop van de zomer zonder dat ze een levensvatbare zaadbank kunnen aanmaken. Indien er niet elk jaar nieuw zaad van deze soorten zou gemorst worden, zouden ze even snel weer uit beeld verdwijnen als ze waren verschenen. De reden is steeds dezelfde: het gaat om soorten die niet zijn aangepast aan ons klimaat. Indien diezelfde soorten zich plots wel beginnen in te burgeren, dan doen ze dat dankzij

de klimaatopwarming. Het lijkt er sterk op dat **kale gierst** (*Panicum dichotomiflorum*) sinds enkele jaren deze weg is ingeslagen, evenals **Zuidafrikaanse gierst** (*Panicum schinzii*). Waarschijnlijk volgen er nog andere soorten van hetzelfde geslacht, want ook **pluimgierst** (*Panicum milliaceum*) en **draadgierst** (*Panicum capillare*) duiken steeds vaker op plekken op waar we ze niet direct verwachten.

Binnen een bepaalde klimaatzone zijn er altijd meerdere microklimaten waar andere temperaturen heersen en andere neerslaghoeveelheden. Voor dit verhaal spelen de warmere microklimaten van steden en industrieterreinen een belangrijke rol. Ook gebieden met een kalkbodem vertonen een warmer microklimaat. Het zijn niet alleen nieuwkomers die zich hier thuis voelen. De **bleekgele droogbloem** (*Gnaphalium luteo-album*) was tot enkele decennia geleden een zeldzame plant die we enkel op dergelijke plekken aantroffen. Recent is deze soort zowel in Nederland als in België aan een enorme opmars bezig, met dank aan de klimaatopwarming. Andere inheemse soorten voor wie een warmer klimaat gunstig is zijn bv het **langbaardgras** (*Vulpia myuros*) en de diverse soorten **teunisbloemen** (*Oenothera spec.*). Langbaardgras duikt net als bleekgele droogbloem op steeds meer plaatsen op. Teunisbloemen zijn typische zomerbloeiers voor wie de temperaturen eerst hoog genoeg moeten oplopen alvorens ze bloemen en vervolgens zaden vormen. Niet alleen bloeien deze soorten steeds vroeger op het jaar, ze blijven ook langer bloeien in het najaar. Het gevolg is dat ze we ze steeds meer zien op open terreinen en langs wegbermen.

Meer uitbundige zomerbloeiers, zeldzame bloemetjes die niet langer zeldzaam zijn… leuk toch dat effect van de klimaatopwarming op onze flora? Niet echt. Het mes snijdt langs twee kanten. Wat voor de ene soort positief is, is voor de ander negatief. Momenteel zijn me nog geen voorbeelden bekend van plantensoorten die dreigen te verdwijnen bij gebrek aan strenge winters, maar ongetwijfeld gaat het in de Hoge Venen die richting uit indien de tendens zich verder zet. Op het hoogste punt van België vinden we soorten die daar na de laatste ijstijd zijn achtergebleven omdat het daar 's winters net koud genoeg is voor hen om zich daar te handhaven. Het gaat om zeldzaamheden zoals de **zevenster** (*Trientalis europaea*) en de **achtster** (*Dryas octopetala*). De kern van hun verspreidingsgebied bevindt zich dicht bij de poolcirkel. Ze hebben lage

Achtster *foto: Peter Lesica*

wintertemperaturen nodig om te kunnen overleven. Het is niet de vraag of ze zullen stand houden in de Hoge Venen, maar wanneer ze zullen afhaken indien het klimaat steeds warmer wordt.

Klimaatverandering gaat altijd gepaard met wijzigingen in de hoeveelheid neerslag. Afhankelijk van waar we ons bevinden op de wereldbol kan het de ene richting uitgaan of de andere. Afgaand op wat er de laatste jaren gebeurt lijkt het in Vlaanderen langzaam maar zeker gemiddeld droger te worden. Minder neerslag betekent dat natte gebieden droger worden. Zo zagen we de voorbije jaren de meeste moerassen een tijdlang quasi droog vallen. Voor de bronbossen in de Vlaamse Ardennen bv. betekent dit dat relatief zeldzame soorten als de **dotterbloem** (*Caltha palustris*) en de **bittere veldkers** (*Cardamine amara*) fors achteruit boeren. Zeggevegetaties kunnen door uitdroging veranderen in brandnetelruigten met veel **hagewinde** (*Convolvulus sepium*) en natte hooilanden kunnen hun orchideeën verliezen. Het hangt er uiteraard van af of de verminderde regenval zich op lange termijn doorzet of niet.

Van de vegetatieperikelen in natuurgebieden ligt niet elke mens wakker, maar iedereen die over een moestuin beschikt kan het knap lastig krijgen door de klimaatopwarming. Ik denk hierbij niet in de eerste plaats aan de brandende zon die de boontjes en de worteltjes verschroeit voordat ze goed en wel oogstbaar zijn, maar aan het effect van een warmer klimaat op enkele veel voorkomende onkruiden. Elke tuinder kent het **harig knopkruid** (*Galinsoga quadriradiata*). Deze Noord-Amerikaanse inwijkeling koloniseert al ruim tweehonderd jaar elk vers bewerkt lapje grond en overwoekert in een sneltempo de sla en de winterspinazie als het daar de kans toe krijgt. Maar nachtvorst, daar kan het niet tegen. Twintig jaar geleden was het zeer voorspelbaar: pas enkele

weken na de laatste nachtvorst van eind april of begin mei kreeg je met knopkruid te maken en na de zomer hoefde je niet meer te wieden want de eerste nachtvorst maakte er wel korte metten mee. Tegenwoordig gaat dit niet meer op. Harig knopkruid kiemt steeds vroeger op het jaar en blijft steeds langer bloeien. Het maakt ook steeds meer zaden want de generaties volgen elkaar tussen twee winters in, in steeds sneller tempo op. Hetzelfde scenario geldt voor andere typische moestuinonkruiden zoals **vogelmuur** (*Stellaria media*) en **paarse dovenetel** (*Lamium purpureum*).

Maar er zijn nog ergere kapers op de kust, nieuwelingen op de onkruid scene. Recent vormen twee soorten klaverzuring in steeds meer moestuinen een plaag: **Oxalis latifolia** en **Oxalis debilis** zijn afkomstig uit Zuid-Amerika en hebben nog geen officiële Nederlandse naam. Het zijn plantjes die fantastisch goed gedijen in een goed doorluchte stikstofrijke grond. Ze vormen ondergrondse broedknolletjes. Ze verspreiden zich in een ijltempo van open plek naar open plek zowel via hun zaden als met behulp van die broedknolletjes en wat je ook bedenkt om ze een hak te zetten, je krijgt ze niet weg. Eén stevige winter, waarbij de grond tot twintig centimeter diep bevriest is voldoende om hen een halt toe te roepen. Maar zo'n winters zijn uiterst zeldzaam geworden. Met heimwee denk ik terug aan de tijd dat harig knopkruid de ergste kaper op de tuinderskust was.

Ook de boeren krijgen met nieuwe plagen te kampen. Enkele decennia geleden dook een subtropisch cypergras op dat net als onze klaverzuringkjes broedknolletjes vormt. Deze **knolcyperus** (*Cyperus esculenta*) vaart uiteraard wel bij een verschuiving van ons klimaat van 'gematigd' naar 'meditteraan'. Op zandgronden kan deze soort volledige bieten- en aardappelakkers overwoekeren en ook tussen de mais houdt hij moeiteloos stand. Elke plant kan tweeduizend broedknolletjes per jaar aanmaken. Deze blijven zelfs nog in leven indien ze een meter diep worden ondergeploegd en de meeste herbiciden hebben er geen vat op. In dit geval wordt de verspreiding enorm in de hand gewerkt doordat loonwerkers met dezelfde machines van perceel naar perceel trekken en al bewerkend het land besmetten met knolcyperus. Maar hoe warmer het klimaat, hoe beter deze plant gedijt.

Dit zijn maar enkele voorbeelden. Wordt ongetwijfeld vervolgd.

2017: een goed 'patattenjaar' … ik bedoel 'doornappeljaar'

Karel De Waele

Eind augustus, begin september ging ik met Brigitte en Jeroen op verkenning in ons heiderelictje aan het Bisdonkstraatje in Machelen. Toen viel mijn oog op het aardappelveld er vlak naast, waar tot mijn verbazing enkele tientallen struikjes doornappel verspreid over het hele veld stonden te bloeien. Zo veel exemplaren in één veld had ik nog niet gezien. Maar verder maakte ik me daar niet druk over.

Doornappel roze=var. tatula foto's: Gilbert De Ghesquière

Tot ik de maanden daarop bij het uitkammen van de site van waarnemingen.be constateerde dat er wel opvallend veel meldingen in onze streek binnen gekomen waren van deze *Datura stramonium*, zoals de botanisten deze plant noemen. En wat me nog meer attent maakte was dat meer dan de helft van deze meldingen van één persoon kwamen, nl. van Paul Van Daele. Verder zoekend in die website leerde ik zelfs dat er in totaal 475 exemplaren in onze streek gemeld waren (uiteraard is dit een (onder)schatting, want niet iedere waarnemer telt het aantal exemplaren dat hij ziet).

Mijn nieuwsgierigheid was gewekt: hoe zou het kunnen komen dat de doornappel het in 2017 zo goed gedaan heeft? Was het de droogte en de warmte van onze zomer? In de 'Nederlandse Oecologische Flora' schreef Weeda immers dat doornappel "ondanks het ontbreken van beharing

goed tegen hitte en droogte bestand is". En deze Daturasoort is immers (vrijwel zeker) afkomstig van Noord-Amerika en meer bepaald het gebied tussen Mexico en Zuidoost-Canada. In 1577 zou het eerste exemplaar uit Mexico naar Spanje overgebracht zijn en van daaruit Europa veroverd hebben. Toch veel elementen die verwijzen naar warmte en droogte.

Blijkt ook dat de zaden van deze plant tientallen jaren kiemkrachtig kunnen blijven in de grond. Dus is het heel goed mogelijk dat bv. op dat veld in Machelen er enkele jaren geleden enkele exemplaren zullen gestaan hebben en zaad gevormd. Maar dat de jaren nadien er maïs gekweekt werd – dat weten we zeker, want waar wordt er de laatste jaren in zandig Vlaanderen geen maïs geteeld. En toen de boer in 2017 eens overschakelde op aardappelteelt (wegens lucratieve vooruitzichten op de aardappelmarkt) en er weer genoeg zonnestralen tot op de bodem raakten, (zeker ook omdat wegens de droogte het aardappelgewas niet zo weelderig in het loof kwam), toen konden die zaden van onze doornappels, die ondertussen door de jarenlange grondbewerking goed verspreid waren over het veld, de gepaste omstandigheden vinden om te ontkiemen (en ditmaal een veelvoud aan zaadvorming bewerkstellingen, zodat de toekomst van onze datura op dat veld verzekerd is).

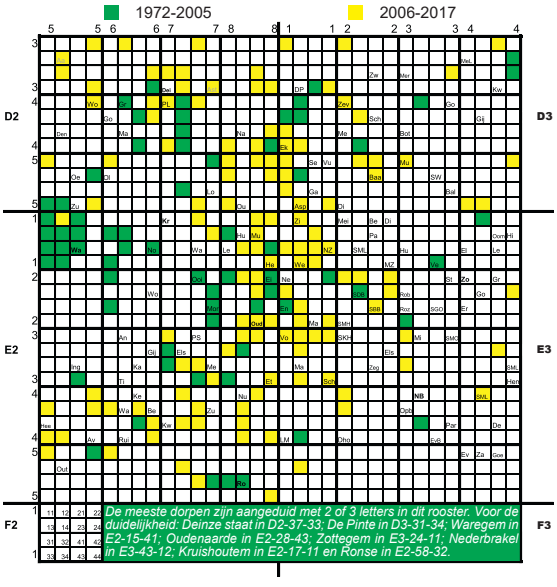

Zoals jullie weten breng ik alle nieuwe meldingen ook over op de kaartjes in de 'Regionale plantenatlas Schelde-Leie', en ook op die manier zag ik een

Plant, vrucht en zaden *foto's: Gilbert De Ghesquière*

duidelijke aangroei de laatste tientallen jaren van vindplaatsen van onze doornappel. Toeval? Is er een link met de opwarming van de aarde ? Moeilijk om te bewijzen, maar wel een richtingaanwijzer, een soort knipperlicht.

En van knipperlicht gesproken: wees voorzichtig met die plant. Geloof niet zo maar wat men op het internet vindt op sites over geneeskracht en mogelijke toepassingen: deze plant is uiterst giftig, zelfs dodelijk giftig. In datzelfde boek waar ik het eerder over had schrijft Weeda: "Doornappelzaden werden vroeger wel voor farmaceutische doeleinden ingezameld; kinderen kregen bij het zaden zoeken alleen al van het contact met de plant verwijde pupillen". Afblijven dus en zeker niet mee experimenteren, want het gehalte aan gifstoffen is zeer variabel en de geringste overdosis kan dodelijk zijn

LE ROY RINASSUR BVBA

Crelan

Warandestraat 17, 9810 Nazareth
Tel: 09/385.44.60 - 09/385.61.32
e-mail: leroy@rinassur.be
verzekeringsmakelaar nr. 13839

ALLE BELEGGINGEN - LENINGEN VERZEKERINGEN

BOOMKWEKERIJ DE BOCK

Boomkwekerij DE BOCK

Wij zijn specialisten in
Sierheesters, Rozen, Bamboes, Vaste planten, Coniferen, Sierbomen, Haagplanten, Fruitbomen
Pelikaanstraat 89, 9700 Oudenaarde - Nederename
Tel: 055/30.24.80 (bedrijf)
Fax. 055/31.35.83

Nog hoop voor de geelgors?

Norbert Desmet

Geelgors *foto: Paul Vandenbulcke*

Akkervogels zijn al een tijdje een rode draad in onze Meander, hopelijk wekt dit geen irritatie bij onze lezers, maar eerder interesse in een groep vogels die heel binnenkort dreigt te verdwijnen. Geelgorzen, ringmussen, veldleeuweriken, kneu… en nog tal van soorten die van de akkers moeten leven komen in de gevarenzone bij ons. De oorzaken zijn stilaan gekend: voedseltekort door schaalvergroting en te veel pesticiden (lees ook het artikel op blz. 4). Op plaatsen waar nog eten is troepen akkervogels samen: een laatste alarmsignaal voor het echt te laat is? Deze winter kwam een aantal ondersteunende maatregelen in de kijker. Er werden wintervoederakkers aangelegd op een aantal plaatsen, meestal met VLM-subsidies ondersteund, maar ook her en der door anderen (ANB, NP, jagers en goedmenende landbouwers en particulieren).

De monitoring daarvan was zeker nog niet gebiedsdekkend maar er werd een serieuze inspanning gedaan door leden van de vogelwerkgroep en losse waarnemers. Een voorname conclusie springt daaruit: een vijftigtal geelgorzen in Maarkedal en 35 in Brakel werden geteld op gunstige voederplaatsen. Dat is een kleine verrassing en wijst op het nut van wintervoedsel: ooit zat een groot deel van de Vlaamse Ardennenpopulatie overwinterend op onze NP graanakkers in Ronse (toen meer dan 200 vogels). Nu is dat met die twee groepen wel veel minder dan vroeger maar alles samen is de populatie geelgors vrijwel zeker nog boven de 100. Dat is levensvatbaar, maar het is op de valreep en belangrijk naar versterkte inspanningen toe die we ervoor kunnen in gang zetten. De betere voedselplaatsen laten toe dat ze de winter doorkomen en zich dan van uit de wintergroep verspreiden naar hun broedgebieden vanaf begin maart. De tellingen in Heuvelland (deze winter rond de 600 geelgorzen) tonen aan dat zo een actie loont: daar zijn heel wat wintervoederakkertjes en men werkt er al jaren intensief aan een beschermingsprogramma, wat meebrengt dat er veel kennis is opgebouwd.

Wat te doen? Zoals zo vaak is meten weten en we zouden willen oproepen om deze lente veel aandacht te geven aan akkervogels in het algemeen en geelgorzen in het bijzonder. We zouden een beter beeld moeten krijgen van deze laatste nog broedende populatie, voornamelijk gegroepeerd in de heuvelende zone van ons werkingsgebied: het kleinschalige landschap. Dit is voor velen wandelgebied bij uitstek en dus graag melden van zingende geelgorzen dit voorjaar! En de komende winter zouden we daar moeten klaar zijn met een netwerk van kleine voederakkers. Meestal gaat dat over akkerranden of voor de landbouw minder goede stroken naast houtkanten of bossen en die kunnen soms ook door ons aangebracht worden, soms na een babbel met landbouwers te velde. De VLM of het RLVA komen dan ter plaatse voor een subsidie, met een aantal voorwaarden natuurlijk. Ziet u mogelijkheden, laat het dan weten aan RLVA of de vogelwerkgroep.

De andere groep akkervogels, die van open landschap zoals veldleeuwerik en patrijs zitten in een andere regeling. Daar werden in overleg een aantal kerngebieden geselecteerd (Wannegem, Kluisbergen, eventueel ook Maarkedal) voor beschermende maatregelen onder VLM vlag vooral. De resultaten worden daar ook opgevolgd in het licht van wat in de toekomst meest rendabel en haalbaar is. Maar het is duidelijk dat er meer zal nodig zijn om ‘de Europese richtlijnen’ te halen en de achteruitgang van de biodiversiteit op de akkers een halt toe te roepen. Een steviger beleid bestaat uit zorgen voor een voorraad voedsel het jaar rond, allicht alleen nog te verwezenlijken door bv. per grote akkereenheden van 100 ha een bepaald % braak te laten of in te zaaien met voedergewas, door graanstoppels zonder behandeling te laten overwinteren. En op plaatselijker vlak door meer zorg te besteden aan het landschap zelf: een goed bermbeheer (dit is niet gelijk aan een gazoncultuur) en zorg voor kleine landschapselementen als houtkanten, beekoevers,

holle wegen ... werk voor gemeentebesturen in een soort zorgplan voor meer natuur in ons landschap, iets waar het toenemende toerisme ook al wel kan bij varen. Leve de koers en de wandelaar in ons prachtige landschap, maar hoe lang blijft dit nog 'draagbaar' voor de natuur?

Om af te sluiten een proevertje van deze winter: op twee voederakkers in Zulzeke, ingezaaid met voornamelijk bladrammenas met VLM steun, overwinterden telkens een honderdtal vogels, voornamelijk vinken, kepen en groenlingen maar soms ook met ringmus en kneu, een mooi gezicht. De geelgorzen van de kleine groep broedvogels daar werd er niet gevonden, we vermoeden dat ze kieskeuriger zijn in hun wintervoedsel (overblijvende tarwe en onkruidzaden) en misschien de groep van Maarkedal zijn gaan vervoegen. In ieder geval is de bal aan het rollen, nu nog hem aan het rollen houden en hopen dat de geelgors kan blijven als broedvogel.

1 mei – 100-vogelsoortendag?

Niko Van Wassenhove

Hoeveel vogelsoorten zouden er broeden in ons werkgebied? Wel: meten is weten!
Als we nu eens met zijn allen op 1 mei naar buiten lopen op zoek naar die zingende veldleeuwerik op de akker of naar de mussen in de buurt? Zouden er nog kieviten broeden op het grasland recht tegenover ons huis? Een wandeling in het bos die dag: horen we daar een boomkruiper, een roepende groene specht of misschien wel een middelste bonte specht? Fluit daar hoog in de populier een wielewaal en cirkelt daar hoog in de lucht een buizerd of een wespendief? Misschien doe je wel een zeldzamere ontdekking in je buurt en bewonder je een snel voorbijvliegende boomvalk, een krassende zwarte roodstaart op een puntdak of een heggenmus of groenling bovenop een spar bij je buren. Alle vogelwaarnemingen mogen ook die dag op www.waarnemingen.be geplaatst worden. Veel vogels gezien of weinig? Grote of kleine? Ieders steentje mag bijgedragen worden, want zo komen we misschien wel aan 100 vogelsoorten in onze regio! Op één dag! Ken je iemand in de buurt die ook naar vogels kijkt of iemand die lid is van de Vogelwerkgroep: samen is leuker dan alleen: zo leer je nog iets van elkaar! Te voet in je eigen buurt of met de fiets in de ruimere omgeving, je ziet maar!
Via de website van Vogelwerkgroep Vlaamse Ardennen *plus* kan je de waarnemingen invoeren. Nog nooit gedaan? Je kan hier: https://waarnemingen.be/help_gebruiker.php al eens kijken hoe het moet, het is echt niet moeilijk. Bij het invoeren van je waarneming kan je extra informatie aanklikken, waaruit we bijvoorbeeld kunnen afleiden of het om een broedgeval gaat, wat zeker een meerwaarde is!
Veel succes aan iedereen en alvast bedankt!

Witte kwikstaart *foto: Walther De Munter*

Concreet:

De leden van de Vogelwerkgroep gaan die dag op verschillende plaatsen op stap. Voor het waar en wanneer verwijzen we je graag door naar onze Facebookpagina. Daar zul je vernemen hoe je precies kunt aansluiten om in een mini-team vele vogelsoorten te spotten. 's Middags komen we met de geïnteresseerden samen om onze voorlopige resultaten te overlopen en onze dorst en honger te stillen. Afhankelijk van de omstandigheden, worden daar ook nog de verdere namiddag- en avondplannen gesmeed.
Dus voor alle concrete gegevens: zie onze website en facebookpagina:
http://www.vwg-vlaamseardennenplus.be/activiteiten
https://www.facebook.com/groups/vwgvap/

www.ferynjan.be info@ferynjan.be
JAN FERYN BVBA
milieuconsulent

De Schelde, stroom in verandering

Rik Desmet

Er zijn van die boeken die onmiddellijk uitnodigen om ze volledig uit te lezen. Dit boek is daar een voorbeeld van.
Bij het lezen ervan krijg je zowaar spijt dat je geen archeologie gestudeerd hebt… Tegelijk krijg je ook het gevoel dat er geen grenzen meer bestaan tussen de wetenschappen want geschiedenis, geografie, geologie, fysica, dierkunde, plantkunde, ecologie… worden gebruik om te ontrafelen hoe een landschap doorheen honderdduizenden jaren geboetseerd werd. En je geraakt onder de indruk van hoe archeologen op basis van een ogenschijnlijk detail een verhaal kunnen schrijven. Zo leiden ze aan de hand van de slijtage op een silexsteen af wat er mee gebeurde. Ze deinzen er daarbij niet voor terug om ook zelf met silexstenen in slachtafval te gaan kerven om het effect te zien op de steen.
Kaderstukken in het boek geven een degelijke uitleg over een aantal van de technieken waarvan de archeoloog zich bedient: pollenanalyse, genetica, archeozoölogie, C14-methode, dendrochronologie,…

Dit boek heeft de grote verdienste om de geschiedenis van één landschap te volgen doorheen de tijd. Als leek heb je het soms moeilijk om bij het lezen van een artikel weer te snappen wanneer nu weer precies het mesolithicum begon, of wanneer de Kelten hier rondhingen maar hier krijg je een beschrijving van elke periode.
Geen kans om te verdwalen in de tijd, je stapt in de Scheldevallei van het paleolithicum, toen de eerste mensen hun opwachting maakten, tot in de middeleeuwen. Foto's geven je daarbij een bijzonder realistische kijk op het landschap.

Aanleiding van het boek is de aanleg van de nieuwe stuw op de Schelde in Kerkhove. De archeologen kregen er de kans om 8500 m² (groter dan een

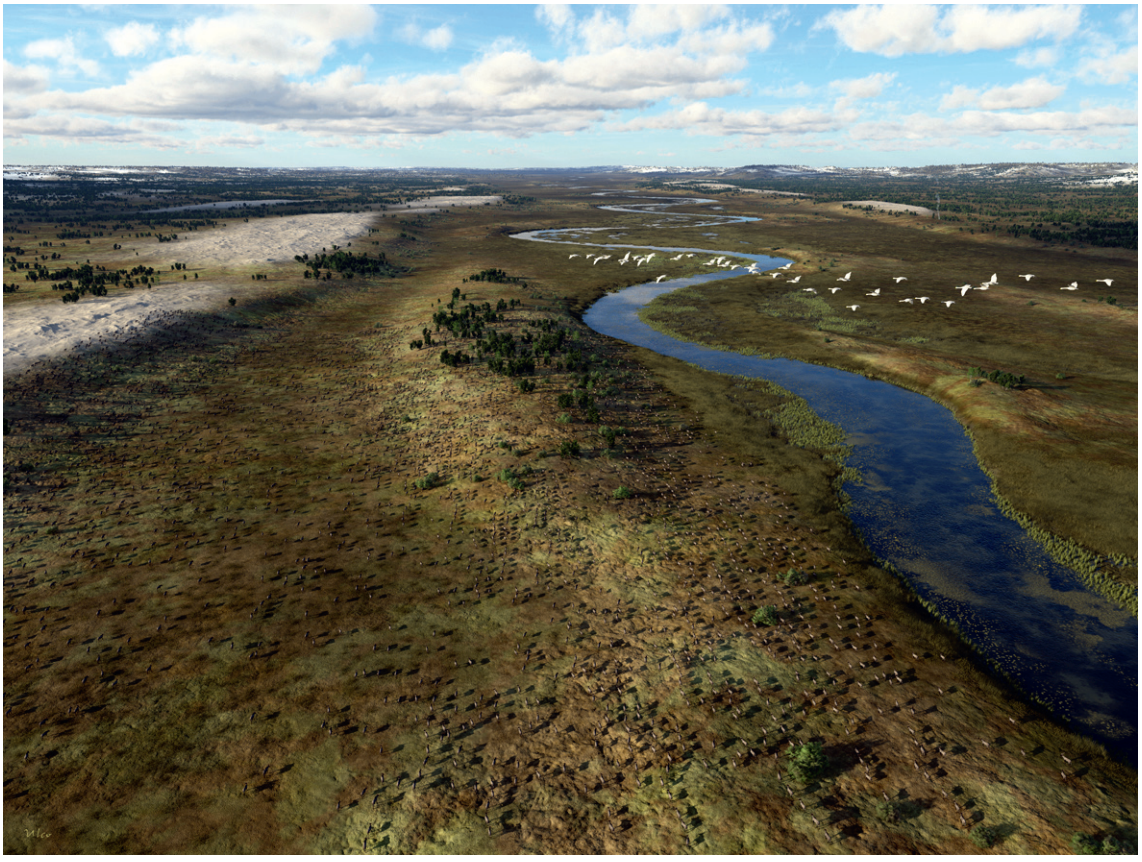

Foto's geven je daarbij een bijzonder realistische kijk op het landschap *foto: De Vlaamse Waterweg nv/Ulco Glimmerveen*

voetbalveld) grond af te graven tot 4 à 8 meter onder het maaiveld, een gigantische teletijdmachine! We staan er niet altijd bij stil dat valleien opgevuld werden en dat onze voorouders in een diepere vallei rondliepen.
Riviervalleien bestaan bovendien uit heel wat landschapselementen: de rivier zelf, oude armen, oeverwallen, donken,… Daarenboven werden in valleien meerdere lagen afgezet: klei, zand, veen.
De natte omstandigheden zorgden er bovendien voor ideale bewaaromstandigheden. Samen met de eerdere vondsten uit de omgeving (Kluisberg, Oudenaarde Donk, …) gaf dit voldoende materiaal voor de reconstructie.

De wandeling begint in de koude ijstijden, de Schelde was toen geen kronkelende rivier met meanders maar een verwilderde rivier waarbij geulen door elkaar liepen en zich voortdurend verplaatsten.
In het volledig open toendralandschap graasden de wolharige neushoorn en de mammoet.
In de zachtere periodes bezochten ook de neanderthalers de streek, ze lieten onder andere sporen achter op de Kluisberg, van op die heuvel hadden ze uitzicht op de vallei.
In de laatste ijstijd, als de moderne mens vanuit Afrika Europa binnentrok, werd de vallei opgevuld. Het was toen een tijdlang zelfs zo koud dat ook de mens zich terugtrok naar het zuiden.
Vanaf 14 650 jaar geleden warmde het klimaat eindelijk weer op en konden er weer bomen groeien. Daardoor verminderde de erosie waardoor de Schelde een meanderende rivier werd met een groot debiet en veel overstromingen.
De mensen, toen nog jagers-verzamelaars, lieten de vallei links liggen en vestigden zich in de Vlaamse zandstreek. Die zag er toen uit als een merenlandschap met tussen de honderden meertjes zandduinen, een ideaal jachtgebied met veel drinkwater.
Door een laatste koudeprik, 13 000 jaar geleden, verdween dit landschap terug en trokken de mensen er weg. Ze vestigden zich onder andere op de landduinen die in deze periode langs de Schelde (en Leie) ontstonden.
Mogelijks wachtten ze hier de duizenden rendieren op die op hun trek de riviervalleien volgden.
11 700 jaar geleden begon met het holoceen – bij de archeologen het begin van mesolithicum - de definitieve opwarming en Vlaanderen werd bos. Daardoor verlandde de Schelde en ontstond er veen, de vallei werd een moeras.

Microscopisch kleine houtskoolfragmentjes verraden dat er toen grote bosbranden ontstonden. De wetenschappers zijn het er nog niet over eens of die natuurlijk waren of gesticht door de jagers-verzamelaars die daar een dubbel voordeel konden uithalen: grotere biodiversiteit met enerzijds meer eetbare vruchten – met een belangrijke rol voor hazelnoten - en bessen en anderzijds meer bejaagbare herbivoren.
Terwijl ze vroeger het wild, zoals rendieren, konden opwachten moesten de jagers nu actiever aan de slag. De ‘nieuwe’ soorten zoals everzwijnen komen in lagere dichtheden voor en hebben bejaging snel door waardoor ze moeilijke te bejagen zijn. Voor de wolf spreekt men in dat verband van ‘the landscape of fear’. Grote predatoren, zoals de mens toen, hebben daardoor een groot gebied nodig.
Ook op de oeverwal in Kerkhove sloegen de mensen meerdere keren hun kamp op en joegen er op everzwijn, ree, bever (pels) en visten er op snoek, baars, … Verder bood de omgeving er zeer veel bruikbare plantaardige producten: hout, schors, eetbare vruchten, planten om vezels van te maken.
Door het stijgend grondwater werd de vallei 7000 jaar geleden één groot moeras met elzenbroekbos. Toen 6500 jaar geleden ook de oeverwal onder het veen verdween verhuisden de jagers-verzamelaars.
In de Vlaamse leemstreken vestigden zich vanaf 7300 jaar geleden de eerste landbouwers. In de Scheldevallei verschijnt de landbouw echter pas later en mensen blijven er tegelijk nog een tijd jagen en verzamelen.
Boeren hebben grond nodig en delen van het oerbos werden gekapt, tegen de Romeinse tijd werd dat een kaalslag.
In de loop van de eerste eeuw na Christus kwam er politieke stabiliteit, de bevolking nam toe en er werd volop ontgonnen en de Romeinen ‘ontsloten’ met hun wegen het gebied.
Een weg door een moeras aanleggen is geen sinecure! Bij de opgraving werd zo’n Romeinse weg met aan beide zijden een diepe gracht blootgelegd.
Door boskap, akkerbouw en begrazing onderging het landschap een volgende metamorfose maar het bos blijft voorlopig nog wel belangrijk voor constructiehout, voedselbron voor het vee en als jachtgebied.

Na een door politiek én klimaat onstabiele periode kwamen in de 5° tot de 8° eeuw de Franken en later de Merovingers aan de macht.
Verspreid in het landschap ontstonden er kleine nederzettingen, verlaten akkers en te intensief gebruikte bossen veranderden in zogenaamde 'woeste gronden' of 'wastinae'.
Vanaf het einde van de 8° eeuw zwaaien de Karolingers de plak en werd de landbouw weer intensiever en de eerste kouters ontstaan.
Het boek eindigt met de periode tussen de 11° en 15° eeuw toen Vlaanderen zeer welvarend werd. Door de groeiende bevolking en verstedelijking steeg de nood aan voedsel. Tot de 13° eeuw werd er volop ontgonnen waardoor het bos nagenoeg volledig verdween. Langs de Schelde ontstonden de rijke hooilanden en de rivier werd bedwongen met dijken.

Als Deinzenaar is het is nu wachten op een even uitgebreide studie over de Leievallei…
Het boek kost 20 euro en is te bestellen via een bericht aan Philippe.Crombe@ugent.be.
Tijdens de kantooruren (9-12 u en 13-16 u) is het ook verkrijgbaar bij de Universiteit Gent, vakgroep Archeologie op het adres Sint-Pietersnieuwsstraat 35, 9000 Gent (UFO-gebouw rechts van de Vooruit), 1ste verdieping, kantoor 014 of 007. Het boek is ook te verkrijgen in de betere boekhandel.

Bij het boek hoort een pop-up tentoonstelling waarbij de resultaten van het onderzoek worden voorgesteld aan een niet-gespecialiseerd publiek. Daarbij wordt het verhaal van de Schelde gekoppeld aan het brandend actuele thema van de klimaatverandering.
Informatie hierover vind je op de site:
http://herita.be/ontdek/erfgoedsite/archeologische-site-kerkhove-archeologie-ugent-avelgem

PS: In het boek wordt nog uitgebreid de lof gezongen van de, in 2006 van kracht geworden, Vlaamse archeologische wetgeving.
In De Morgen (27-01-2018) staat echter dat deze wet al weer dreigt afgebouwd te worden door een nieuw onroerenderfgoeddecreet. Daardoor zouden onder andere kleinere archeologische sites niet meer onderzocht kunnen worden. De archeologen vrezen dat de overheid gezwicht is onder de druk van het lobbywerk van bouw- en landbouwsector.

Blijkbaar is nog niet iedereen in Vlaanderen doordrongen van het belang van archeologie. Zoals Tobback het ooit verwoordde in zijn stad Leuven: "Als ze daar de sacoche vinden van mijn grootmoeder zal het veel zijn".

De Leie

Noël De Loof

Nu de Leie volop in de belangstelling staat via onze afdeling, 'Natuurpunt tussen Leie en Schelde', is het goed om even stil te staan bij de naamgeving. Waar komt de naam 'Leie' vandaan?
Rond de jaren 690 à 700 duikt de naam 'Legia' op in de geschriften uit de Sint-Baafsabdij uit Gent. Waarschijnlijk stamt die naam af uit het Keltisch of het Germaans. Daar komt de naam 'legain' voor, wat vloeiend betekent, dus ook vloeiende rivier of waterloop.
Rond het jaar 1000 duikt de naam 'Leia' op, in het frans ook al eens 'Lys'. In West-Vlaanderen worden rivieren en beken ook met 'lee' aangeduid. Denk maar aan de Ieper-lee, enz. Een gedolven gracht wordt er ook soms met leie of lei aangeduid, (gracht voor het wegleiden van water) Zo wordt de naam lei ook gebruikt om lanen en dreven mee aan te duiden. Zie maar in Antwerpen hoeveel straten er niet eindigen op lei en of leien. Maar laat ons terug gaan naar Frankrijk, naar de bron van de Leie in Lisbourg, waar we met la Lys, waarschijnlijk nog het dichtst bij Legia of Leia aanleunen.

De naam leie heeft op sommige plaatsen ook nog een totaal andere betekenis. Daarvoor moet ik eventjes terug naar mijn jeugdjaren. Zo was er een tante van mijn moeder die regelmatig met de tram van Drongen bij ons in Leerne op bezoek kwam. Telkens was het zo dringend dat ze eerst naar de wc ging. Bij haar binnenkomen zei ze dan steevast, "Ja man, het was een 'grote leie'".

Dierenartsenpraktijk 'Blauwesteen'
Dierenartsen
De Pourcq Bernard en Moreaux Philippe
Blauwesteen 43 te 9600 Ronse
www.dierenartsinronse.be
tel: 055/21.38.19
uit sympathie

GZ: Natuurpunt afdeling Groot Zingem
HRZ: Natuurpunt afdeling Herzele
HOU: Natuurpunt afdeling Houtem
IWG: Invertebratenwerkgroep Lampyris
JNM: Jeugdbond voor Natuur en Milieu
KBE: Kern Werkgroep bos t'Ename
KRB: Kern Rondom Burreken
MOW: Milieufront Omer Wattez
NWB: Nationale Werkgroep Botanie
NWG: NatuurstudieWerkGroepen Vlaamse Ardennen-*plus*
OUD: Natuurpunt afdeling Oudenaarde-*plus*
PWG:Plantenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
PAWG:Paddenstoelenwg. Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
RLVA: Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen
RO: Natuurpunt afdeling Ronse
SL: Natuurpunt afdeling Schelde-Leie
TLES: Natuurpunt tussen Leie en Schelde
TW: Trage Wegen vzw
VA: Natuurpunt afdeling Vlaamse Ardennen
VA*plus*: Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*
VUB: Vrienden van het Uilenbroek
VWG: Vogelwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
WMB: Werkgroep Munkbosbeekvallei
WMBV: Werkgroep Maarkebeekvallei
ZV: Natuurpunt afdeling Zwalmvallei
ZWG: Zoogdierenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*

Zondag 15 april 2018

VA + MOW: Herdenking en herinwandeling Ulrich Libbrechtwandeling te Zulzeke. Alle paktische gegevens vindt u op de achterflap. De wandeling die hij als eerbetoon op zijn 80ste verjaardag aangeboden kreeg, werd volledig opgefrist. Start om 14u aan de kerk van Zulzeke. Er zijn verschillende gidsen voorzien voor de wandeling van 5,5 of 8 km. Einde omstreeks 17u. Reservatie voor de lezing en lunch bij info@libbrechtgenootschap.org of via de website www.libbrechtgenootschap.org

ZV: Voorjaarsbloeierswandeling in de Perlinkvallei. Info en begeleiding: Vincent Decroock, vincent.decroock@proximus.be Start om 14u aan de kerk van Sint-Blasius-Boekel. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: goed schoeisel of laarzen.

ZV: Zomerseizoen voor de Boembekemolen. Info: An De Schrijver, tel. 0484/77.72.44. Geopend van 14u tot 18u. Boembekemolen, Boembeke 18, 9660 Brakel.

Donderdag 19 april 2018

MOW: Derdedonderdagwandeling. Milieufront Omer Wattez is een vereniging, dat betekent dat we mensen samenbrengen. Daarom startten we met onze derdedonderdagwandelingen. Iedere derde donderdag van de maand stappen we ongeveer 8 km in onze streek, vaak langs trage wegen. Met de klemtoon op wandelen en kletsen. En Omer Wattez indachtig. Samenkomst: om 14u telkens een andere locatie, wordt aangekondigd op http://www.milieufrontomerwattez.be/actief/ Mail ons op menmskynet@gmail.com als je wandelaars kan meenemen of als je vervoer zoekt. Carpoolen is milieuvriendelijk en gezellig. Meebrengen: aangepaste kledij en schoeisel. Gratis. Einde: omstreeks 17u

Vrijdag 20 april 2018

HRZ: Filmvoorstelling 'Plannen voor plaats' (Nic Balthazar en Vlaams Bouwmeester Leo Van Broeck). Start om 20u in De Wattenfabriek, Solleveld 35, Herzele. Willen we onze kinderen en kleinkinderen een duurzame toekomst bieden, dan moeten we anders gaan nadenken over wonen, bouwen en mobiliteit. Aan de hand van inspirerende voorbeelden en van gesprekken met vernieuwers laat de film 'Plannen voor plaats' zien hoe het beter kan. Inleiding door Sylvie Van Damme, expert van de Vlaams Bouwmeester. Organisatie: Natuurpunt Houtem, Natuurpunt Herzele en Natuurpunt Haaltert. Meer info: www.natuurpuntherzele.be

Zaterdag 21 april 2018

ZV: Werkdag Middenloop Zwalm. Info: Koen Gintelenberg, koen.gintelenberg@telenet.be Afspraakplaats wordt per mail rondgestuurd i.f.v. de uit te voeren werken (mail voor opname in de mailinglist). Meebrengen: goed schoeisel of laarzen, werkhandschoenen.

ZV + TW: Werkdag Perlinkvallei: controle van de Trage Wegen en plaatsen van rustbanken. Info: bboydens@hotmail.com. Afspraak om 10u aan het pleintje achter de kerk van Blasius-Boekel. In de voormiddag maken we een aantal rustbanken uit wegwerppaletten. In de namiddag worden die op allerlei mooie hoekjes langs de trage wegen in Zwalm geplaatst. Einde omstreeks 16u. Onder de middag is er soep met balletjes. Meebrengen: accuschroevendraaier en/of accuzaag. Werkhandschoenen en eventueel gehoorbeschermers. I.s.m. Tragen Wegen vzw.

RO: Familiale wandeling in de omgeving van het Muziekbos te Ronse en kaasavond ten voordele van de Ronsische reservaten. Afspraak om 15u aan de kerk van Louise Marie. Gidsen: Philippe Moreaux en Jo Glibert. Wandeling in het Muziekbos en/of St-Pietersbos. Thema: vogels, mossen, planten, insecten. Einde omstreeks 17u30. Aansluitend hierbij wordt er vanaf 18u een kaasavond georganiseerd, ten voordele van de Ronsische reservaten in de zaal La Salette in Louise Marie. Prijs: 15 euro voor volwassen en 10 euro voor kinderen (van 6 tot 12 jaar). Keuze aan kazen voorzien met een garnituur van vers en gedroogd fruit en brood. Voor de kinderen kan er ook gekozen worden uit gehaktballetjes in tomatensaus. Inschrijven tot 14 april. De late blijvers bij de kaasavond mogen nog rekenen op een verrassing. Organisatie: Jo Glibert, tel. 0477/51.94.19, Luc Bellinck, tel. 0499/17.61.49, Patrick Alexander, Astrid Vandriessche astrid.van3ssche@gmail.com of 0484/36.13.44.

Zondag 22 april 2018

KRB + PWG: Voorjaar in het Burreken. Gids: Ronny De Clercq, tel. 055/45.63.42 of ronnydeclercg@pandora.be Start om 14u aan de kerk van Schorisse, Zottegemstr-Essestraat. Speciale aandacht voor de voorjaarsflora, plantenwandeling voor beginners. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: goed schoeisel, flora, loep.

HRZ: Voorjaarswandeling in de Vlaamse Ardennen. Gids: Patrick Rouckhout. Mogelijkheid tot carpoolen om 13u30 aan de kerk van Sint-Lievens-Esse. Afspraak om 14u aan de kerk van Michelbeke, Sint-Sebastiaansplein. Voorjaarswandeling in de Vlaamse Ardennen met aandacht voor de geologie en voorjaarsbloeiers. Meer info: www.natuurpuntherzele.be

OUD: Voorjaarswandeling Bos 't Ename. Gids: Eva Govaert. Samenkomst om 14u aan het Provinciaal Archeologisch Museum (PAM), Lijnwaadmarkt 20 te Ename. Einde voorzien rond 17u.

ZV: Zomerseizoen voor de Boembekemolen. Info: An De Schrijver, tel. 0484/77.72.44. Geopend van 14u tot 18u. Boembekemolen, Boembeke 18, 9660 Brakel.

Dinsdag 24 april 2018

TLES + VWG: cursus 'waad- en weidevogels': eerste theorieles (de cursus is volzet). Info: koen.bilcke@gmail.com Start om 19u30 in zaal Leiezicht, Sint Jansstraat, Grammene. Cursus van 3 theoretische lessen en twee excursies. Bij de excursies gaan we op zoek naar steltlopers en weidevogels in de Kalkense Meersen, maar ook een busreis naar het vogelrijke Zeeland staat op het programma. De lesgever is Koen Leysen van Natuurpunt CVN. Inschrijven via de website www.natuurpunt.be

Zaterdag 28 april 2018

TLES: Samen werken in en voor de natuur. Elke laatste zaterdag van de maand werken we in één van onze natuurgebieden. Iedereen is welkom om een handje toe te steken. Meld je aan via koen.houthoofd@gmail.com Je krijgt dan telkens een bericht om te weten waar we aan de slag gaan en wat het werk inhoudt.

KBE: Werkdag Bos t'Ename. Contactpersoon: Pieter Blondé: 0488/36.22.79 pieterblonde@hotmail.com en Guido Tack 0474/90.02.30 guido.tack1@telenet.be Elke laatste zaterdag van de maand wordt er gewerkt in Bos t'Ename, van hakhout afzetten tot hooien. Samenkomst aan de loods, Boskant 56 te Oudenaarde. Aanvang om 9u en/of 13u30. Meebrengen: goed schoeisel of laarzen en werkhandschoenen.

Zondag 29 april 2018

TLES + VWG: Zingen er vogels in en rond het ondernemersbos in Zulte? Gidsen Koen Bilcke, tel 0473/81.43.58 en Etienne Colpaert. Start om 6u15 aan

recreatiedomein Waalmeers (Waalstraat 188, Zulte). Shame on us, geen enkele Natuurpunt-wandeling verkende ooit de natuur rond het Ondernemersbos. Ten onrechte. We nemen je mee op een wandeling van 5 km in het bos en de wijde omgeving en je zal zelf verrast zijn wat dit jonge Ondernemersbos reeds te bieden heeft qua verscheidenheid in vogelgezang. Einde omstreeks 9u.

■ **RO + PWG: Planteninventarisatie in het Sint-Pietersbos – Muziekbos te Ronse** (ifbl-uurhok E3 51 12). Gids: Henk Coudenys, tel. 09/386.97.11 of coudenys.henk@belgacom.net Start om 10u aan de parking, Boekzitting te Ronse. Meebrengen: plantengids, loep, laarzen of stevige stapschoenen. Einde omstreeks 12u30.

■ **VA+ WMBV + OUD: Gezinswandeling in de Maarkebeekvallei.** Gids: Johan Cosijn, tel. 055/30.98.10. Samenkomst om 14u aan de kerk van Maarke voor een natuurwandeling in de Maarkebeekvallei met speciale aandacht voor de voorjaarsbloeiers in het Eeckhoutbos en het Longkruidbosje. De Maarkebeekvallei strekt zich uit over de gemeenten Oudenaarde, Maarkedal en Horebeke en is grotendeels gelegen op de noordelijke (steile) flank van de Maarkebeek en doet denken aan de landschappen van Valerius De Saedeleer. Einde om 17u. Meebrengen: stevig schoeisel of laarzen, verrekijker.

■ **ZV: Zomerseizoen voor de Boembekemolen.** Info: An De Schrijver, tel. 0484/77.72.44. Geopend van 14u tot 18u. Boembekemolen, Boembeke 18, 9660 Brakel.

■ **ZV: Familiewandeling: thema voorjaarsflora.** Info: An De Schrijver, tel. 0484/77.72.44. Start om 14u aan de Boembekemolen, Boembeke 18, 9660 Brakel. Voorjaarsflorawandeling. Einde omstreeks 16u.

Dinsdag 1 mei 2018

■ **HOU: Vroege vogels, wandeling.** Gids: Roman Eyckerman. Samenkomst om 5u aan Livinuskapel, einde Kapellekouter, Sint-Lievens-Houtem. Bij het krieken van de dag gaan we op pad in een mooi stukje natuur. We gaan op zoek naar vogels en vogelgezang in bosgebied en open terrein. Vogelspecialist Roman Eyckerman leert ons het gezang onderscheiden van de verschillende zangvogels daarnaast vertelt hij over de levenswijze van vogels. Aansluitend is er mogelijkheid tot een ontbijtbuffet, 10 euro per persoon, inschrijven verplicht. Meebrengen: stevig schoeisel, eventueel verrekijker en vogelgids. Meer info: www.natuurpunthoutem.be of mail naar nphoutem@gmail.com

■ **HRZ: Akkervogelwandeling in Woubrechtegem.** Gids: Frederik Dierickx. Afspraak om 9u30 aan de kerk van Woubrechtegem, Heilig Hartplein, Woubrechtegem. Toelichting akkervogelproject NP VAplus in samenwerking met de vogelwerkgroep. Einde omstreeks 12u. Meer info: www.natuurpuntherzele.be

■ **GZ + VWG: 100 op 24.** Info: Paul Vandenbulcke tel. 0475/34.65.86. Op deze feestdag, trachten we op 24 uren, op zijn minst 100 vogelsoorten te spotten in onze regio. Meer gegevens vind je op blz. 15 in deze Meander.

■ **TLES: Wandeling in Etikhove.** Gids: Noël De Loof tel. 09/386.21.43. Carpooling om ten laatste 13u50 op parking Palaestra, Kastanjelaan, Deinze. De wandeling start om 14u30 op de parking gemeentehuis Maarkedal. (Etikhoveplein). We komen voorbij het huis van Valerius De Saedeleer en zien waar hij in de natuur zijn inspiratie haalde. We stappen langs steile paadjes met watervalletjes en holle wegen met paarse schubwortel. We genieten van de weidse vergezichten en horizonten en bezoeken de Bossenaremolen. We zien eeuwenoude taxus- en kastanjebomen en ondervinden aan de lijve hoe steil de Taaienberg wel is. Hopelijk kunnen we halverwege een rustpauze houden. Goede stapschoenen zijn vereist. Einde omstreeks 17u30.

Zondag 6 mei 2018

■ **TLES + VWG: Vogelgeluiden voor dummies in de Brielmeersen.** Gidsen: Florent Van Broek, tel. 0488/42.25.29 en Koen Bilcke. Start om 8u aan de ingang van de Brielmeersen (Matthyslaan Deinze). Ontdek en leer spelenderwijs het gezang van de meest voorkomende vogels in de Brielmeersen. Je start als leek en gaat als kenner terug naar huis! Ook geschikt voor jonge gezinnen. Kostprijs 1 euro voor verzekering en koffie. I.s.m. provincie Oost-Vlaanderen en de Gezinsbond. Einde omstreeks 10u.

■ **RO + VWG: Bezoek aan de moerassen van Harchies/Hensies/Pommeroeul.** Begeleiding Philippe Moreaux, tel. 0476/49.24.61 en Patrick Alexander. Verzamelen om 5u30 aan de parking van Auto-5 in de C. Snoecklaan waar de deelnemers voor carpooling zullen verdeeld worden over de verschillende auto's. Harchies is gelegen in een oud mijngebied. Door bodemverzakkingen zijn daar vochtige zones en meren ontstaan met een rijk biotoop aan flora en fauna. Tijdens de wandeling is er speciale aandacht voor de vogels. Laarzen of wandelschoenen zijn aangewezen. Best vooraf een seintje geven aan Philippe als je wil meerijden. Rond 13 u zijn we terug thuis.

■ **GZ: Wandeling gegidst in het Zingemse dialect.** Contactpersoon: Eddy Van Den Abeele 0474/62.20.52. Start om 14u aan 'Meuleken 't Dal' (rechtover het gemeentehuis van Zingem, Alfred Amelotstraat 53). 2018 staat voor de gemeente Zingem in het teken van het Zingemse dialect. Er worden een aantal activiteiten georganiseerd waaronder deze wandeling. Einde omstreeks 16u. Meebrengen: laarzen, verrekijker, goed schoeisel.

■ **ZV: Zomerseizoen voor de Boembekemolen.** Info: An De Schrijver, tel. 0484/77.72.44. Geopend van 14u tot 18u. Boembekemolen, Boembeke 18, 9660 Brakel.

Dinsdag 8 mei 2018

■ **TLES + VWG: Cursus 'waad- en weidevogels'**: tweede theorieles. Info: zie 24 april.

Woensdag 9 mei 2018

■ **VWG: Bijeenkomst van de Vogelwerkgroep in het Stedelijk Centrum te Heurne,** o.l.v. Paul Vandenbulcke, tel 0475/34.65.86. Aanvang om 20u. Einde rond 22u30. Op deze bijeenkomst van de vogelkijkers uit de regio (of daarbuiten) zal je ongetwijfeld nieuwe zaken bijleren. Er worden enkele voorstellingen gebracht, die kunnen gaan over diverse thema's: determinatie, reisverslagen, projectresultaten,… Dit zowel voor de beginnende vogelkijker als de meer gevorderde. Het exacte programma maken we op voorhand bekend op onze facebookpagina: https://www.facebook.com/groups/vwgvap/

Donderdag 10 mei 2018

■ **TLES + VWG: Vogeltocht in de Scheldevallei te Eke.** Gids: Niko Van Wassenhove, tel 09/385.74.58. Samenkomst om 7u ter hoogte van Sluis 3 te Eke (Franson) waar de wandeling start. We gaan op zoek naar en genieten van de zang van de gekraagde roodstaart, wielewaal, sprinkhaanzanger en andere toegekomen zomergasten in de Scheldevallei te Eke. In dit gebied broedt al vele jaren de wielewaal en komen er nog gekraagde roodstaarten voor. Meebrengen: stapschoenen, aangepaste kledij en verrekijker. Einde omstreeks 10u30.

■ **HRZ: Uitstap naar de Viroin-vallei.** Gids: Patrick Rouckhout en Frederik Dierickx. Vertrek met de bus om 7u30 aan de kerk van Herzele (Kerkstraat, Herzele). Thema: op zoek naar wilde orchideeën. Natuurpunt leden 15 euro, niet-leden 20 euro. Inschrijving verplicht op www.natuurpuntherzele.be Meer info: www.natuurpuntherzele.be

Zondag 13 mei 2018

■ **OUD + VWG: Vroegemorgenzangtocht te Oudenaarde.** Gids: André Wandels, tel. 09/383.66.25. Samenkomst om 5u30 aan de vrije parking aan de vestingen te Oudenaarde (einde van Minderbroederstraat). We luisteren en genieten van de vogelzang. In dit deel van de lente zijn de meeste soorten vogels terug van het verre Zuiden. Ideaal dus voor de beginnende vogelliefhebber om kennis te maken met een heel gamma aan vogelwijsjes. Meebrengen: laarzen, verrekijker. Einde omstreeks 8u30.

■ **RO: Ruige tocht dwars doorheen het Pyreneeën-reservaat te Ronse.** Gids: Philippe Moreaux, tel 0476/49.24.61. Afspraak 14u aan het Hof ter Guchten, Rotterijstraat 278. Laarzen onontbeerlijk, wandelschoenen niet geschikt: er zijn zeer drassige passages maar uiteindelijk stappen we slechts 3 km. Wel enkele serieuze hellingen. Lange broek onontbeerlijk wegens netels en teken. Niet geschikt voor kinderwagens. Aandacht voor vogels, planten, amfibieën. Nadien houden we 'café' in 't Hof ter Guchten. Einde omstreeks 18u.

■ **ZV: Zomerseizoen voor de Boembekemolen.** Info: An

De Schrijver, tel. 0484/77.72.44. Geopend van 14u tot 18u. Boembekemolen, Boembeke 18, 9660 Brakel.

■ **MOW: Comedyshow Koen Dewulf + deelmarkt en wandeling.** Stand-up Comedian Koen Dewulf mixt oud en nieuw materiaal tot je het niet meer kan houden van het lachen. Groen lachen mag ook wel eens. Mei is deelmaand, dus we houden ook een deelmarkt waar je info krijgt over allerlei deelsystemen. En omdat het mooi weer kan zijn, gaan we voor de show ook nog even wandelen. Samenkomst om 13u aan Zaal De Mastbloem, Waregemsesteenweg, Kruishoutem. Deelmarkt en wandeling zijn gratis. Voor optreden Koen Dewulf graag reserveren op info@milieufrontomerwattez.be Reservatie pas verzekerd na storting van 8 euro/pp voor MOW-leden en 10 euro/pp voor niet-leden op BE84 9796 1861 3259. Opening deuren: 13 uur, Deelmarkt: 13u30 – 15 uur, Wandeling 13u45 – 14u45, Comedyshow: 15 uur.

Woensdag 16 mei 2018

■ **ZV + PWG: Planteninventarisatie in de Kriephoek te Semmerzake** (ifbl-uurhok D3 41 43). Gids: Henk Coudenys, tel. 09/386.97.11 of coudenys.henk@belgacom.net Start om 19u naast de Scheldebrug, kant Semmerzake, N452, Grenadierslaan. Meebrengen: plantengids, loep, laarzen of stevige stapschoenen. Einde omstreeks 22u.

Donderdag 17 mei 2018

■ **MOW: + VA Derdedonderdagwandeling.** Gids: Filip Keirse, tel. 055/38.78.83 en Marc De Jonghe, tel. 0485/82.12.04. Samenkomst: om 14u aan de kerk van Kwaremont. Wandeling langs trage wegen met aandacht voor landschap en natuur. Mail ons op menmskynet@gmail.com als je wandelaars kan meenemen of als je vervoer zoekt. Einde: omstreeks 17u. Voor meer info: zie in deze kalender onder 19 april.

Zaterdag 19 mei 2018

■ **TLES + VWG: Cursus 'waad- en weidevogels':** excursie naar Kalkense Meersen. Info: zie 24 april.

■ **ZV: Werkdag Middenloop Zwalm:** Steenbergse bossen. Info: Koen Gintelenberg, koen.gintelenberg@telenet.be Afspraakplaats om 10u aan Vierwegenstraat 10 te Zottegem voor het hooien van enkele hooilanden. Meebrengen: stevig schoeisel en werkhandschoenen.

Zaterdag 19 mei

■ **RO: 14u tot 20u - cc de Ververij Wolvestraat 37 Ronse: Transitiefest.** Programma: zie facebook: https://www.facebook.com/events/339918463172485/

Zondag 20 mei 2018

■ **GZ: Dauwtrip gegidst in het Zingemse dialect.** Contactpersoon: Eddy Van Den Abeele 0474/62.20.52. Start om 5u aan de kerk van Huise. 2018 staat voor de gemeente Zingem in het teken van het Zingemse dialect. Er worden een aantal activiteiten georganiseerd waaronder deze wandeling. Einde omstreeks 7u. Meebrengen: laarzen, verrekijker, goed schoeisel.

■ **KRB: Fietsen in de natuur.** Info: Ludo Vanderlinden, tel. 0479/46.69.37 of contact@burreken.be Afspraak om 14u aan café Drijhaard, Sint-Ursmarsustraat 33, 9660 Brakel. We zoeken we mooiste plekjes op in Brakel, Maarkedal en Horebeke. Einde omstreeks 17u. Alle info op de website www.burreken.be

■ **TLES: yoga in het groen.** Locatie en tijdstip worden bevestigd via mail. Dahn-yoga of nog body en brainyoga midden in één van onze natuurgebieden. Bij slecht weer wijken we uit naar een zaal. Lesgeefster: Katrien Bouciqué (www.bodynbrain.be). Zeker ook toegankelijk voor kinderen. 10 euro pp. Inschrijven noodzakelijk via yoga@natuurpuntTussenLeieEnSchelde.be of tel 0488/07.42.52 (Sigrid). De opbrengst gaat rechtstreeks naar de aankoop van natuurpercelen.

■ **ZV: Zomerseizoen voor de Boembekemolen.** Info: An De Schrijver, tel. 0484/77.72.44. Geopend van 14u tot 18u. Boembekemolen, Boembeke 18, 9660 Brakel.

Maandag 21 mei 2018

■ **VA+ WMBV: Familiale natuurwandeling langs Ladeuze en de Longkruidbosjes te Etikhove.** Gids: Johan Cosijn, tel. 055/30.98.10. Samenkomst om 14u aan de kerk van Etikhove. Genieten van het landschap van Valerius de Saedeleer... en enkele late lentebloeiers. Meebrengen: stevig schoeisel, aangepaste kledij. Einde omstreeks 17u.

Dinsdag 22 mei 2018

■ **TLES + VWG: Cursus 'waad- en weidevogels':** derde theorieles. Info: zie 24 april.

Vrijdag 25 mei 2018

■ **TLES: Beheerwerken: maaien Bisdonkstraatje.** Info: Jeroen Bossaer, tel. 0473/99.95.71. Afspraak om 19u aan het Bisdonkstraatje, Machelen. Einde rond 21u30u. De berm aan de Bisdonkstraat is, met een grote diversiteit aan wilde bloemen, één van de meest waardevolle dreven in de wijde omgeving. We trachten deze boeiende plek te behouden voor het nageslacht door middel van een maaibeheer. Wie kan mag een kruiwagen en/of hark meebrengen.

Zaterdag 26 mei 2018

■ **KBE: Werkdag Bos t'Ename.** Voor verdere info: zie in deze kalender onder 28 april.

■ **OUD + PWG: Planteninventarisatie in de Ghellinck te Wortegem-Petegem** (ifbl-uurhok E2 37 32). Gids: Alexander Van Braeckel, tel. 0473/85.45.62. Start om 14u in domein De Ghellinck, Kortrijkstraat 74 te Elsegem. Meebrengen: plantengids, loep, laarzen of stevige stapschoenen. Einde omstreeks 17u.

■ **TLES: Natuurpark Levende Leie viert haar eerste verjaardag.** Dagvullend programma met allerhande activiteiten rond natuur en erfgoed langs de Leie. Centraal punt: Sint-Martens-Latem. Voor het volledige programma: zie het afzonderlijk artikel op blz. 24 in deze Meander. I.s.m. Natuurpunt Gent.

■ **TLES: Kajaktocht op de Leie naar aanleiding van de Levende Leiedag.** Organisatie: Wim Bracke, tel 09/380.01.03. Vorig jaar verkenden we de meanderende Leie tot St Martens Leerne. Deze keer verkennen we met de kajak het stuk tussen St-Martens-Leerne en St-Martens-Latem en genieten van het prachtige Leielandschap. Wij varen per twee. Kinderen –12j dienen vergezeld te zijn van +14-jarige. Deelnemers kunnen kiezen uit twee tochten: de eerste groep vertrekt om 9u30 aan de kade van de Van Crombrughebrug in Sint-Martens-Leerne en vaart tot in het dorp van Latem (ten laatste 13u30). De tweede groep vertrekt in Sint-Martens-Latem (Dorp-Meersstraat) om 14u. Aankomst in Sint-Martens-Leerne verwacht rond 17u. In het dorp van Sint-Martens-Latem zijn er heel wat activiteiten rond de Levende Leie en kan je ook je picknick nuttigen. Elk uur rijdt er een lijnbus (lijn35) tussen start- en eindpunt. Deelnameprijs kajak en verzekering: 10 euro (6 euro voor kinderen -12 j). Inschrijven vòòr 15 mei verplicht via bracke.wim@skynet.be Overschrijven op BE34 9794 3597 5090 (NP tussen Leie en Schelde). I.s.m. de Gezinsbond.

■ **ZV: Zomerseizoen voor de Boembekemolen.** Info: An De Schrijver, tel. 0484/77.72.44. Geopend van 14u tot 18u. Boembekemolen, Boembeke 18, 9660 Brakel.

Juni 2018

■ **RO: Nachtvlindertochten ad hoc.** Afhankelijk van het weer gaan Jo Glibert en Gunther Groenez in het Muziekbos op nachtvlindertocht. Geïnteresseerden kunnen ad hoc meedoen met de inventarisatie. Zij laten dit weten aan Jo Glibert, tel. 0477/51.94.19, en worden dan per mail verwittigd wanneer de activiteit doorgaat.

Vrijdag 1 tot en met zondag 3 juni

■ **TLES: Natuurweekend naar het Natuurpark Hoge Kempen en de Sint Pietersberg (volzet).** Organisatie Eddy Vervynck en Wim Vercruysse.

Zondag 3 juni 2018

■ **OUD: Een hooiland in bloei: wandelen in de Langemeersen.** Gidsen: Alexander Van Braeckel, tel. 0473/85.45.62 en Paul Cardon, tel. 055/31.19.92. Samenkomst om 14u aan het kruispunt van de Meersstraat in Petegem aan de Schelde (Wortegem-Petegem) en het zijstraatje in de Langemeersen. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: goed schoeisel of laarzen, verrekijker.

■ **TLES: Eekse Scheldemeersen.** Vroege zomerwandeling langs veldwegen en Scheldejaagpad. Gids: Gilbert De Ghesquière. Afspraak om 14u onder de Grenadiersbrug, kant Eke. Je kan parkeren op bedrijventerrein 'Sluis'. Natuur en mens aan het werk in dit landschap. Verkenning van flora en fauna. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: stevig schoeisel bij regenweer.

■ **ZV: Zomerseizoen voor de Boembekemolen.** Info: An De Schrijver, tel. 0484/77.72.44. Geopend van 14u tot 18u.

Boembekemolen, Boembeke 18, 9660 Brakel.

■ **GZ: Wandeling doorheen Nokere en het Kordaelbos te Nokere.** Gids: Lieven Kinds. Start om 14u aan de parking achter de kerk van Nokere, Kasteeldreef-Nokeredorpstraat. Met speciale aandacht voor landschapsreconstructie en historische ecologie. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: laarzen, verrekijker, goed schoeisel.

Woensdag 6 juni 2018

■ **ZV+ PWG: Plantentocht in de Boterhoek, Middenloop Zwalm.** Gids: Heidi Demolder, tel. 0476/40.34.52. Start om 19u aan de Boembekemolen, Boembeke 18 te Brakel. Meebrengen: plantengids, loupe, laarzen of stevige stapschoenen. Einde omstreeks 22u.

Zaterdag 9 juni 2018

■ **VA: Spaghettiavond:** zaal De Kroon, Dorpsstraat 12, 9667 Sint-Maria-Horebeke om 18u (ouders met kinderen) en 19u30 (volwassenen). Etentje in een gezellige sfeer ten voordele van de natuurreservaten het Burreken, de Maarkebeekvallei en het Paddenbroek, gelegen binnen het werkingsgebied van de Natuurpuntafdeling Vlaamse Ardennen. Kaarten: volwassenen 12 euro, kinderen van 6 tot 12 jaar 8 euro en kleuters eten gratis. Bestellen bij Johan Cosijn 050/30.98.10 of johan.cosijn@telenet.be en Filip Hebbrecht 055/49.55.63 of filip.hebbrecht@telenet.be ten laatste op 2 juni 2018. Betaling: overschrijven op rekeningnummer BE70 0015 4831 6525 van Natuurpunt Vlaamse Ardennen met vermelding van Spaghetti + uur + naam + aantal volwassenen en kinderen. Inschrijven maar!

Zondag 10 juni 2018

■ **HRZ: Herboristenwandeling.** Gids: Frederik Dierickx. Afspraak: om 9u30 aan de kerk van Sint-Lievens-Esse. Thema: Op stap met een 'druïde' en kennismaking met geneeskrachtige kruiden, struiken en bomen. Einde omstreeks 12u. Meer info: www.natuurpuntherzele.be

■ **ZV: Zomerseizoen voor de Boembekemolen.** Info: An De Schrijver, tel. 0484/77.72.44. Geopend van 14u tot 18u. Boembekemolen, Boembeke 18, 9660 Brakel.

Woensdag 13 juni 2018

■ **TLES: Avondlijke natuurwandeling in de Lozerse bossen.** Gids: Karel De Waele, tel. 09/386.45.60 of gsm (enkel die avond) 0474/77.82.76. Afspraak om 19u aan de parking tegenover café-restaurant 'De Zandvlooi', Passionistenstraat 48, Lozer/Kruishoutem. Genieten van de avondlijke geluiden en van de natuur in dit bosgebied op een oude stuifzandrug. Einde omstreeks zonsondergang. Meebrengen: stevig schoeisel.

Zaterdag 16 juni 2018

■ **KRB: Werken in de natuur.** Info: Dirk Criel, tel. 055/45.66.10, Dirkcriel@skynet.be of www.burreken.be Afspraak om 9u aan Perreveld t.h.v. nr. 14 te Zegelsem. Natuurbeheer betekent ook handen uit de mouwen steken. Allerlei werkjes staan op het programma. En zoals steeds maken vele handen het werk lichter. Einde omstreeks 12u.

■ **ZV: Werkdag Middenloop Zwalm.** Info: Koen Gintelenberg, koen.gintelenberg@telenet.be Afspraakplaats wordt per mail rondgestuurd i.f.v. de uit te voeren werken (mail voor opname in de mailinglist). Meebrengen: goed schoeisel of laarzen, werkhandschoenen.

■ **GZ + VWG: De Kalmthoutse Heide met zijn Nachtzwaluwen.** Gidsen: Niko Vanwassenhove tel. 09/385.74.58, Paul Vandenbulcke tel. 0475/34.65.86. We vertrekken om 14u aan de kerk van Eke. Terug ongeveer rond 1u. In de buurt ginder doen we eerst een vogelwandeling. Vervolgens gaan we warm eten in een restaurantje in de buurt. Om er onze plaatsen te kunnen reserveren moet er voor deze activiteit (voor het avondmaal dus) worden ingeschreven. Dit gebeurt door een email te sturen naar paul@vwg-vlaamseardennenplus.be (of het klassiek emailadres), of via FB na de aankondiging er op.

■ **TLES: De Zeverenbeek sliert.** Spaghetti-avond ten voordele van Expeditie Natuurpunt in zaal Ter Wilgen, Poelstraat 70, Deinze vanaf 18h30. Laat u een avondje verwennen met een verse, huisbereide spaghetti (vlees of veggie) à volonté! Vorig jaar sprokkelden we 10 462 euro samen ten voordele van Expeditie Natuurpunt (en dus voor onze natuurgebieden), dit jaar willen we dit zeker herhalen. Opnieuw gezelligheid en straffe kuitenverhalen gegarandeerd! Bijdrage 15 euro pp (8 euro voor kind 5-12 jaar). Ten laatste op 10 juni inschrijven via overschrijving op rek.nr: BE34 9794 3597 5090 van Natuurpunt tussen Leie en Schelde met vermelding 'spaghetti-avond + aantal volw. en/of kinderen', via info@natuurpunttussenleieenschelde.be of tel. 0470/550236 (Koen). Met optreden van Kodiak.

Zondag 17 juni 2018

■ **OUD: Bijenexcursie in de Langemeersen.** Gids: Jens D'Haeseleer van Natuurpunt Studie. Samenkomst om 14u in de Meersstraat te Petegem aan de Schelde (Wortegem-Petegem) t.h.v. van het infobord aan de kruising met de zijweg. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: goed schoeisel en evt. loep. Info: Alexander Van Braeckel, tel. 0473/85.45.62 of Paul Cardon, tel. 0474/39.02.77.

■ **HOU: Invertebratentocht.** Gids: Paul Pals. Samenkomst om 14u, plaats nog niet gekend, meer info volgt op www.natuurpunthoutem.be De wereld van de ongewervelden is voor velen van ons vrij onbekend. Paul Pals neemt ons mee op onderzoek naar het leven in en rond de poel. Een activiteit voor jong en minder jong. Meer info:www.natuurpunthoutem.be of mail naar nphoutem@gmail.com Meebrengen: stevige schoenen, loep. Einde omstreeks 17u.

■ **ZV: Zomerseizoen voor de Boembekemolen.** Info: An De Schrijver, tel. 0484/77.72.44. Geopend van 14u tot 18u. Boembekemolen, Boembeke 18, 9660 Brakel.

Donderdag 21 juni 2018

■ **MOW: Derdedonderdagwandeling.** Voor meer info: zie in deze kalender onder 19 april.

Zaterdag 23 juni 2018

■ **ZV + PWG: Planteninventarisatie in de Munkbosbeekvallei te Dikkele** (ifbl-uurhok E3 12 22). Gids: Henk Coudenys, tel. 09/386.97.11 of coudenys.henk@belgacom.net Start om 14u aan de kerk van Dikkele (hoek Dikkelsebaan-Brouwerijstraat). Meebrengen: plantengids, loep, laarzen of stevige stapschoenen. Einde omstreeks 17u.

■ **KRB: Wandel de nacht in op de Midzomernacht.** Info: Ludo Vanderlinden, tel. 0479/46.69.37 of contact@burreken.be Afspraak om 19u aan Perreveld thv N°14 te Zegelsem. Op zoek naar een onvergetelijke ervaring? Dan is de Midzomernachtwandeling echt wat voor jou! In de kortste nacht van het jaar organiseert Natuurpunt deze prachtige wandeltocht door de natuur. Einde omstreeks 22u. Alle info op de website www.burreken.be

Zondag 24 juni 2018

■ **TLES: Onze afdeling gaat vreemd: wandeling naar de Vallei van de Oude Kale.** Gidsen: Toon Spanhove en Tine Vekemans. Start om 14u aan parking begraafplaats (Molenslag, Vinderhoute). Onze afdeling gaat terug vreemd en bezoekt onbekende natuurgebieden bij onze buren. Alhoewel… de Vallei van de Oude Kale ligt deels in 'het land van Nevele', door de fusie van Deinze en Nevele wordt het dus hoog tijd dat we dit natuurgebied beter leren kennen. Deze plek is één van de best bewaarde natuurgebieden van het Meetjesland. De Oude Kale kronkelt er in een landschappelijk pareltje, met bloemrijke hooilanden, knotwilgenrijen en broekbossen. Einde omstreeks 17u.

■ **Boembekefeesten + wandeling.** Info: An De Schrijver, tel. 0484/77.72.44. Vanaf 14u zijn er de jaarlijkse feesten aan de Boembekemolen in samenwerking met vzw Boembeke. Vanaf 14u staat de bar ter beschikking en is er voor de kleinsten een springkasteel. Om 14u start een wandeling. Vanaf 17u verwachten we jullie voor het aperitief en tegen 18u voor de barbecue. Meer info op www.boembeke.be

Woensdag 27 juni 2018

■ **TLES: Avondlijke natuurwandeling in de Zeverenbeekvallei.** Gids: Karel De Waele tel. 09/386.45.60 of gsm (enkel die avond) 0474/77.82.76. Afspraak om 19u aan de kerk van Zeveren. Genieten van de avondlijke geluiden en van de natuur in dit uitzonderlijk valleigebied. We wandelen zeker over Zeveren Plancke en bezoeken ook de vogelkijkhut. Einde omstreeks zonsondergang. Meebrengen: stevig schoeisel.

Zaterdag 30 juni 2018

■ **TLES: Samen werken in en voor de natuur.** Voor verdere info: zie in deze kalender onder 28 april.

■ **KBE: Werkdag Bos t'Ename.** Voor verdere info: zie in deze kalender onder 28 april. .

Zaterdag 30 juni 2018 en zondag 1 juli 2018

■ **RO: Weekend voor Inventarisatie nachtvlinders en amfibieën aan de Poelenweide** (Pyreneeën, Ronse). Begeleiding: Jo Glibert, tel. 0477/51.94.19, Philippe Moreaux, tel. 0476/49.24.61 en Astrid Vandriessche. Afspraak aan Hof ter Guchten (Rotterij 278, Ronse). Zaterdagavond meehelpen bij het opzetten van vlindervallen met lichten en eigen generator, in de weide bij Hof ter Guchten. Neerlaten van amfibieënfuiken in de vijvers van de poelenweide. Tijdstip één uur voor zonsondergang, (vooraf informeren bij Jo Glibert). Zondag om 6u: ledigen vlindervallen, bekijken en determineren van de gevangen nachtvlinders (en andere insecten). Om 8u30: ontbijt en bekijken van de gedetermineerde nachtvlinders (die dan vrijgelaten worden). Om 9u30: bovenhalen van de amfibieënfuiken. Bekijken en loslaten van de gevangen amfibieën en andere waterdiertjes. Einde omstreeks 11u. Voor het ontbijt dient men vooraf in te schrijven bij Astrid Van Driessche, tel. 0484/36.13.44 of astrid.van3ssche@gmail.com), 5 euro/volwassene, 3 euro/kind. Meebrengen: laarzen.

Zondag 1 juli 2018

■ **TLES: Fiets- en wandeltocht, in de voetsporen van Emile Claus en andere Leie-kunstenaars.** Gids Noël De Loof, tel.09/386.21.43. Start om 14u aan en in het Mudel (Mathyslaan) te Deinze. Na wat info over het leven van Emile Claus met korte bespreking van het schilderij 'De Bietenoogst' trekken we naar een 10-tal plaatsen waar de schilder zijn bekende werken tot stand liet komen. Onderweg komen ook andere kunstenaars aan bod net als veel andere wetenswaardigheden. De tocht van een goede 30 km loopt via Leerne, Deurle, Latem en Astene om te eindigen aan het Sas waar we nabij de Leie nog kunnen nagenieten van een streekdrankje. Kostprijs 1 euro (steun museum). Zorg voor een drankje onderweg en een goede fiets. Een herhaling van vorig jaar wegens groot succes. Einde omstreeks 18u.

■ **HRZ: Zomerwandeling naar de Pardassenhoek.** Gids: Patrick Rouckhout. Afspraak: om 14u aan de parking van de firma Boelaert, Hoogstraat 177, Herzele. Thema: Wat bloeit er in onze wegbermen? Einde omstreeks 17u. Meer info: www.natuurpuntherzele.be

■ **ZV: Zomerseizoen voor de Boembekemolen.** Info: An De Schrijver, tel. 0484/77.72.44. Geopend van 14u tot 18u. Boembekemolen, Boembeke 18, 9660 Brakel.

Zaterdag 7 juli 2018

■ **VA+ IWG: Op zoek naar libellen in het Paddenbroek te Berchem.** Gids: Norbert Desmet, tel. 0494/65.33.91. Samenkomst om 13u45 aan de kerk van Berchem of om 14u aan parking Paddenbroek, Paddenstraat te Berchem. Op zoek naar de gewone libellensoorten, met initiatie in het determineren van deze sierlijke beestjes. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: laarzen nuttig bij regenweer, loep en libellengids is nuttig maar niet noodzakelijk. **Let op: activiteit gaat niet door bij regenweer.**

Zondag 8 juli 2018

■ **TLES: Zomeruitstap naar Doeveren met knotsgek spel 'boerengolf'.** Info: Eddy Vervynck, tel. 0496/62.63.03. Afspraak om 9u aan kerk Petegem (Gentstraat, Deinze), kostendelend rijden, of rechtstreeks om 10u naar Pierlapont (Zeedijkweg 23 Loppem), in dat geval graag seintje. Aansluiten in de namiddag kan ook. Zomers familieuitstapje. In voormiddag bezoek aan domein Merkenveld met zijn dambordpatroon van dreven, bossen, graslanden en heide. De wilde koeien helpen mee aan het beheer van dit gevarieerd landschap. Rond de middag eten we onze eigen meegebrachte picknick op in kinderboerderij 'Pierlapont'. Daarna is het tijd voor ons knotsgek, leuk spelletje boerengolf, geschikt voor jong en oud! Einde omstreeks 17u in Deinze. Kostprijs: 7,5 euro/pp (5 euro voor -12 jaar), inschrijven per mail eddy@natuurpunt-tussenleieenschelde.be of GSM vòòr 6 juli.

■ **ZV: Zomerseizoen voor de Boembekemolen.** Info: An De Schrijver, tel. 0484/77.72.44. Geopend van 14u tot 18u. Boembekemolen, Boembeke 18, 9660 Brakel.

Zondag 15 juli 2018

■ **ZV: Zomerseizoen voor de Boembekemolen.** Info: An De Schrijver, tel. 0484/77.72.44. Geopend van 14u tot 18u. Boembekemolen, Boembeke 18, 9660 Brakel.

Woensdag 18 juli 2018

■ **OUD: Avondwandeling langs de Oude Scheldemeanders van Elsegem en Kerkhove.** Gids: Paul Cardon, tel. 055/31.19.92 (enkel de dag van de wandeling 0474/390277) Afspraak om 19u op de parking van Domein de Ghellinck, Kortrijkstraat 74 te Wortegem-Petegem (Elsegem). Tijdens de wandeling maken we kennis met de oever- en waterplanten in de Oude Schelde armen, waar ook libellen actief zijn. Goede stapschoenen. Einde rond 22u.

Donderdag 19 juli 2018

■ **MOW: Derdedonderdagwandeling.** Voor meer info: zie in deze kalender onder19 april.

Zaterdag 21 juli 2018

■ **OUD+PWG: Planteninventarisatie in het Volkegembos te Volkegem** (ifbl-uurhok E3 31 11). Gids: Henk Coudenys, tel. 09/386.97.11 of coudenys.henk@belgacom.net Start om 14u aan de kerk van Volkegem (De La Kethulleplein). Meebrengen: plantengids, loep, laarzen of stevige stapschoenen. Einde omstreeks 17u.

Zondag 22 juli 2018

■ **ZV: Zomerseizoen voor de Boembekemolen.** Info: An De Schrijver, tel. 0484/77.72.44. Geopend van 14u tot 18u. Boembekemolen, Boembeke 18, 9660 Brakel.

Woensdag 25 juli 2018

■ **TLES: Allerlaatste avondlijke natuurwandeling van Karel, in het stadsbos ten zuiden van de Krekelstraat in Deinze.** Gids: Karel De Waele, tel. 09/386.45.60 of gsm (enkel die avond) 0474/77.82.76. Afspraak om 19u aan de hoek van de Kerselaarslaan en de Krekelstraat ter hoogte van de apotheek. Genieten van de avondlijke geluiden en van de natuur in dit natuurontwikkelingsgebied, dat sedert zijn aanleg al geëvolueerd is naar een rustgevend natuurgebied en in de toekomst nog waardevoller zal worden. Einde omstreeks zonsondergang. Meebrengen: stevig schoeisel (als het regent of geregend heeft kunnen laarzen nuttig zijn in het hoge gras).

Zaterdag 28 juli 2018

■ **KBE: Werkdag Bos t'Ename.** Voor verdere info: zie in deze kalender onder 28 april.

Zondag 29 juli 2018

■ **RO: Werkdag in de Poelenweide te Ronse.** Begeleiding Philippe Moreaux, tel. 0476/49.24.61. Afspraak om 10u aan de ingang van de Poelenweide, Verbrandenbosstraat, Ronse. Het broedseizoen is afgelopen en de begrazing moet ingezet worden. Verwijderen van bramen, controle en eventueel herstellen van de omheining onder leiding van Astrid Vandriessche, wiens paarden komen begrazen. Meebrengen: picknick, laarzen, werkhandschoenen. De afdeling zorgt voor materiaal en een drankje, eventueel eigen materiaal als je daar liever mee werkt. Einde omstreeks 17u.

■ **HOU: Het grote vlindertelweekend.** Gidsen: Annie Pede en Daan Van Eenaeme. Samenkomst om 14u, het vertrekpunt is op het ogenblik van publicatie nog niet gekend, meer info op www.natuurpunthoutem.be. Tijdens dit Grote Vlinderweekend tellen we samen de dagvlinders die zich laten spotten, gaan we op zoek naar rupsen en zal gids Daan ons heel wat meer vertellen over hun levenswijze en hoe we ze kunnen herkennen. Meebrengen: aangepast schoeisel, eventueel vlindergids. Einde omstreeks 17u. Meer info: www.natuurpunthoutem.be of mail naar nphoutem@gmail.com

■ **ZV: Zomerseizoen voor de Boembekemolen.** Info: An De Schrijver, tel. 0484/77.72.44. Geopend van 14u tot 18u. Boembekemolen, Boembeke 18, 9660 Brakel.

■ **ZV: Familiewandeling: thema dagvlinders.** Info: An De Schrijver, tel. 0484/77.72.44. Om 14u start een wandeling aan de Boembekemolen, Boembeke 18, Brakel. We bekijken de verschillende soorten en soortgroepen dagvlinders in de Zwalmvallei. Einde omstreeks 16u30.

Dinsdag 31 juli 2018

■ **TLES: Cursus dagvlinders: de theorie.** Lesgever: Wim Veraghtert. Aanvang om 19u30 in het Brielpaviljoen Deinze (aan ingang Brielmeersen via Lucien Matthyslaan). Einde om 22u30. Er bestaan letterlijk duizenden soorten vlinders. Voor nu beperken we ons tot de dagvlinders van bij ons. Je leert deze vrolijke fladderaars te herkennen en verneemt hoe uiteenlopend het leven van een vlinder kan zijn. Sommigen rekken het niet langer dan een paar dagen, anderen vliegen dan weer helemaal tot het zuiden om er te overwinteren. Nieuwsgierig? Schrijf je snel in via www.natuurpunt.be/agenda/cursus-dagvlinders-deinze-25739

Op 23 en 24 juni 2018 gaat 'Expeditie Natuurpunt' door. Tijdens dat weekend stappen, f minstens 1500 euro in te zamelen voor een natuurgebied naar keuze. Uit onze regio

Help 'De Pittige Padden' op weg!

Ook Natuurpunt / MOW Kluisbergen doet dit jaar mee. Wij kozen uiteraard voor 'Het Paddenbroek', een prachtig moerasgebied gelegen aan de voet van de Oude Kwaremont. Het ingezamelde geld zouden wij in de toekomst willen gebruiken om het gebied uit te breiden. We zullen deelnemen aan de fietstocht van Diksmuide naar Mechelen, ± 250 km. We kijken alvast heel erg uit naar dit avontuur. Hopelijk kunnen we op jullie steun rekenen om het vereiste bedrag, en liefst nog veel meer, in te zamelen. Steunen kan online via de website www.expeditienatuurpunt.be/project/9201 of op rekeningnr. BE12 0682 1050 6292 (mededeling: Expeditie NP). Voor alle giften (via de website) vanaf €40 wordt een fiscaal attest bezorgd. Bovendien worden alle sponsors na afloop van de Expeditie uitgenodigd voor een VIP-wandeling in 'het Paddenbroek'. Alvast bedankt. Team 'De Pittige Padden'.

Bosbrunch Bos t' Ename zondag 15 april 2018

Bos t' Ename neemt deel aan Expeditie Natuurpunt 2018 met een wandeling van Tienen naar Mechelen. Naast de sportieve uitdaging moeten we ook minimaal 1500 euro inzamelen. Dit geld zal in de toekomst gebruikt worden om extra gronden aan te kopen voor Bos t' Ename. Hiervoor organiseren de Enaamse Bosloeties een originele brunch met een lentefrisse bostoets.

Waar? Boskant 56, 9700 Oudenaarde

Wanneer? 15 april 2018 om 11u. Dit is aansluitend aan de lentewandeling die om 9u vertrekt aan het provinciaal archeologische museum te Ename.

Kostprijs: 20 euro per volwassene; 12 euro per kind (tot 12 jaar), kinderen tot 3 jaar gratis.

Er kan ook geboden worden op 1 luxetafel van maximaal 4 personen op tweedehands.be! Link: https://www.2dehands.be/beauty-gezondheid/diensten/wellness/luxe-tafel-voor-brunch-15-399730457.html

Het geld voor de brunch moet gestort worden via volgende link: https://expeditie.natuurpunt.be/project/9121/donate Er mag uiteraard ook meer dan 20 euro per persoon gestort worden, want het is de bedoeling om zo veel mogelijk centjes in te zamelen ;-) Ook mensen die niet kunnen komen mogen storten

Je naam en het aantal volwassenen en kinderen waarmee je komt brunchen geef je door per mail en dit naar larsreychler@gmail.com

Je kan onze actie volgen op https://expeditie.natuurpunt.be/project/9121

Levende Leiedag

Frederik Van Vlaenderen

namens Stuurgroep 'Natuurpark Levende Leie'

Op zondag 27 mei 2018 organiseert Natuurpunt de allereerste Levende Leiedag ten voordele van het project Natuurpark Levende Leie. Natuurpunt Gent met zijn kern Deurle-Latem en de Natuurpuntafdeling 'Tussen Leie en Schelde' nemen hiervoor samen het initiatief. Met een gevarieerd dagprogramma hopen we een divers publiek aan te spreken. Alle activiteiten hebben plaats tussen 9u30 en 17u00 uur. Iedereen is van harte welkom.

Vanuit Gent en Sint-Martens-Leerne zullen **kajaktochten** worden ingericht naar de dorpskern van Sint-Martens-Latem (en terug). Deelname aan de kajaktochten is betalend en vooraf inschrijven is noodzakelijk. Na afloop geraken alle kajakkers via het openbaar vervoer terug naar het vertrekpunt.

De bekoorlijke dorpskern van Sint-Martens-Latem, aan de oever van de Leie, zal het decor vormen voor alle andere activiteiten. De hele dag voorzien we **randanimatie** voor zowel kinderen als

fietsen of kanoën 75 teams door en voor de Vlaamse natuur. Doel is om per team o nemen deel: De Pittige Padden, De Enaamse Bosloeties, De Leievrienden en De Hikers

Fietsteam De Leievrienden

Voor de derde maal op rij pompen we met een tiental Deinzenaars onze kuiten vol melkzuur om de natuur in de Leievallei tussen Deinze en Gent te steunen. We fietsen 250 km tussen Hasselt en Mechelen en proberen opnieuw meer dan 10 000 euro in te zamelen voor ons favoriete natuurgebied. Met dat geld willen we meer plaats maken voor grutto's, zwanenbloemen, bruine blauwtjes, hermelijnen, bittervoorntjes en zo veel meer. Ook zin om ons en de Leienatuur te steunen? Dan kan: stort je bijdrage via de website www.expeditienatuurpunt.be/project/9149 neem deel aan onze 'yoga in het groen' sessie op 20 mei. Een laagdrempelige yoga-sessie midden in ons natuurgebied. Kom proeven van onze overheerlijke spaghetti op 16 juni. Meer info vind je op onze teampagina of in de kalender van Meander. De fietsers voor 2018 zijn: Paul Geeroms, Liesbeth Geeroms, Kathy Geldhof, Kurt Haelvoet, Barbara Rayee, Jeroen Bossaer, Sigrid Depraetere, Kristien Uyttersprot en Koen Houthoofd.

Team 'De Leievrienden'

We fietsen dit jaar voor het meest indrukwekkende deeltje van de Vlaamse Leievallei: de Leiemeersen van Deinze. Broedende grutto's en kievitten, overwinterende smienten en wulpen, zwanebloem en knoopkruid,..., je vindt het er allemaal, net weggeplukt uit de schilderijen van Emiel Claus en zijn collega's.

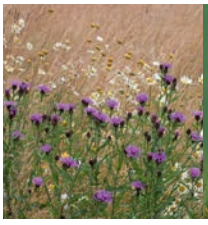

Steun de Zeverenbeekvallei

Dit jaar neemt het team 'De Hikers' deel aan de expeditie Natuurpunt. Deze expeditie houdt in dat er een weekend lang wordt gewandeld, gefietst en gekanood om een natuurgebied naar keuze te steunen. Wij kozen deze keer als favoriet natuurgebied 'De Zeverenbeekvallei' en wandelen hiervoor op 23 en 24 juni een traject van 70 km van Meerhout over Begijnendijk naar Mechelen. Om te mogen deelnemen aan de expeditie dienen wij minimaal 1500 euro maar uiteraard liefst zoveel mogelijk geld in te zamelen. Geld dat integraal nuttig besteed zal worden aan het beheer van het gekozen gebied. En precies daarom willen we via deze oproep ook jouw steun vragen. We weten dat ook jij begaan bent met de natuur en willen je via deze weg aanmoedigen om ook je steentje bij te dragen aan de verdere uitbouw en bescherming van de Zeverenbeekvallei. Moedig ons en de natuur aan en stort vandaag nog! Je kan je gift eenvoudig overbrengen via de online betaalmodule op onze teampagina. De giften gaan integraal naar het gekozen natuurgebied. Bovendien krijgen sponsors die meer dan 40 euro storten een fiscaal attest in 2019. Hierdoor recupereer je 45% van het gegeven bedrag. Op 14 april organiseren we ook nog een spaghetti-avond die zal doorgaan in Zeveren en waarop jullie allen van harte worden uitgenodigd. Inschrijven kan via expeditiedehikers@gmail.com Bedankt alvast voor uw gulle bijdrage. De natuur is er bij gebaat en voor ons is het een extra aanmoediging in de aanloop naar onze expeditie. Hierbij nogmaals de link naar onze teampagina: https://expeditie.natuurpunt.be/project/9161
Dankbare groeten,iIn naam van De Hikers Annelies – Sabrina – Benny – Steven.

volwassenen: eendjes vissen, grime, muziekoptredens, natuurfotografie, theater, vertellingen, voordrachten, …
's Voormiddags en 's namiddags zullen onze deskundige gidsen **themawandelingen** begeleiden in de Keuzemeersen en de Latemse Meersen. Voor de overtocht naar de Keuzemeersen zullen we gebruik maken van een recente replica van een traditioneel Leiepont. Doorlopend kan je ook deelnemen aan een **fotozoektocht** in de nabije omgeving. Omdat de Leievallei tussen Deinze en Gent historisch verweven is met **cultuur, erfgoed en kunst** zullen ook die aspecten ruimschoots aan bod komen.
Liefhebbers kunnen terecht in de bar. Rond de middag kan je kiezen uit een vegetarisch assortiment bij een foodtruck naar keuze.

Als afsluiter zullen rond 17u00 een of meerdere **dieren worden vrijgelaten** na verzorging en herstel in het Opvangcentrum voor Vogels en Wilde dieren te Merelbeke.
Tijdens de Levende Leiedag zullen de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) en Natuurpunt de voltooiing van de laatste fase van het **Natuurinrichtingsproject** Latemse Meersen feestelijk vieren.

Op deze dag zullen tevens enkele **nieuwe fietsbruggen** van het Parkbos Gent worden ingehuldigd. Voor die gelegenheid zal een fietstocht worden georganiseerd doorheen Gent en de partnergemeenten. Ook ministers Joke Schauvliege en Ben Weyts, gouverneur Jan Briers en andere hoogwaardigheidsbeklederszullen hieraan deelnemen. Onderweg zal men ook passeren in Sint-Martens-Latem. Tijdens die passage willen wij uiteraard de kans grijpen om ook publiciteit te maken voor het 'Natuurpark Levende Leie'.
Om in de dorpskern overlast door mobiliteit te vermijden, willen we alle bezoekers aanmoedigen om bij voorkeur met de fiets of het openbaar vervoer tot Sint-Martens-Latem te komen. We hopen jullie allen te mogen verwelkomen!

Wil je Natuurpark Levende Leie steunen? **Donaties** zijn welkom op het rekeningnummer BE56 2930 2120 7588 van Natuurpunt Beheer. Gelieve bij uw overschrijving het fondsnummer en de naam van het project te vermelden: F-04024 -Natuurpark Levende Leie. Alvast bedankt voor uw gulle bijdrage!

Bezoek onze website levendeleie.be en ontdek meer over het Natuurpark Levende Leie. Kijk voor het programma ook in de kalender van deze Meander en naar de affiche op de achterflap.

Een tuin voor het leven

Ronny De Clercq

Ronny De Clercq woont sinds een dertigtal jaren in Schorisse, nabij het Burreken. In een tuinencomplex van een flinke hectare krijgt de natuur er de ruimte en vinden insecten, vogels, planten en al wat leeft een veilige haven. In een reeks artikeltjes deelt hij zijn ervaringen, gedachten en gefilosofeer in een natuurtuin in het hartje van de Vlaamse Ardennen.

Gemorrel in de marge

Ik kwam tot het besef dat de 20 à 30 jaar jonge bomen in onze tuin staan... foto: Ronny De Clercq

"De winter is verhangen, ik zie des meiën schijn"... Het was weer een rare winter, paasbloemen in bloei van 't nieuwjaar tot Pasen, samen met de sneeuwklokjes. Toen we dachten dat de lente al onstopbaar was, kwam de polaire vortex ons er nog eens op wijzen, dat we niet echt in een mediterraan klimaat wonen, hier in Vlaanderen.
Maar mijn winterwerk zit er op: een nieuwe houtkant geplant, een paar nieuwe bosperceeltjes verder opgevuld, vier hoogstammige tamme kastanjes aangeplant langs de straatkant. Een kleine compensatie voor alle populieren die hier weer sneuvelden in de omgeving de laatste maanden. Ze waren kaprijp, o.k., maar het landschap wordt er alsmaar kaler op. Jongere opvolgers zie ik niet, als ik vanuit onze tuinen het omliggende landschap overschouw. En toen daagde het mij, die 'opvolgers' staan in onze tuinen! Die 20 – 30 jaar jonge opvolgers heb ik in de voorbije decennia aangeplant! Gelukkig! Anders was het hier nu helemaal een kale bedoening aan 't worden. Al moet ik zeggen dat ik daar eerder een verrijking in voorzag, dan een compensatie.

Enfin, de knoppen staan op springen. Binnenkort bloeien de aardbeien weer. Die lekkere half-wilde aardbeien, ik kan ze al smaken. Hun vruchten zijn net iets groter en talrijker dan de echt wilde, maar ze hebben minstens evenveel smaak. En de vruchtjes staan hoog op hun steeltjes, zodat ze minder bereikbaar zijn voor slakken, dan de grootvruchtige aardbeien. We zijn bevoorrecht dat ze zo overvloedig in onze tuinen willen groeien, een bostuin is blijkbaar ideaal.
Een tijdje geleden had men het in een consumentenprogramma nog over voedingswaren met aardbeien, vaak eerlijker: producten met vooral aardbeiensmaak. Men had het over de onmogelijkheid om enkel natuurlijke aardbeien in die producten te gebruiken. Allemaal samen verbruiken we zoveel aardbeien(smaak), dat er een aardbeienveld zo groot als Europa nodig zou zijn... Chemisch samengestelde aardbeiensmaak is de enige mogelijkheid en volgens de spreker ook de meest milieuvriendelijke (?).

In een eerder programma had men ook al een gelijkaardige uitleg i.v.m. vanille en vanillesmaak. De mensheid verbruikt veel meer vanille(smaak) dan er ooit kan geproduceerd worden! Maar wat moeten we dan doen met ons streven naar natuurlijke voeding? En dan liefst nog biologisch en uit eigen regio. We ijveren ervoor dat meer mensen zouden kiezen voor lokaal gekweekte biologische producten, maar als we even de rekening maken (of vertrouwen op hen die de rekening maakten), moeten we vaststellen dat hooguit 20 % van alle Belgen van Belgische voeding zouden kunnen leven. En dat in de meest ideale situatie dat alle landbouw zou zijn afgestemd op de binnenlandse markt. Ons land is te klein om 4 op de 5 Belgen van voedsel te voorzien! Het was dan ook niet zonder reden dat in de 19de eeuw alle Europese landen nood hadden aan overzeese kolonies, zonder import van overzees voedsel, zaten we hier in een grote hongersnood. Dat was de realiteit in de tweede helft van de 19de eeuw. Gewoon teveel monden te voeden! Met het obstakel uit de weg en betaalbaar voedsel voor iedereen, is de Europese bevolking sindsdien nogmaals vervier- vijfvoudigd... En de verwachting is dat onze bevolking in de komende decennia nog eens met 20% zal toenemen. (25.000 Belgen extra in 2017!) Welke conclusie moet ik daaruit trekken als ijveraar voor bio en lokaal? Ik zit te morrelen in de marge !
In de jaren '70, '80 zagen we her en der affiches

van de UNO, waarop er werd gewezen op het ideale gezin, met niet meer dan 2 kinderen. Taboe lijkt dat nu! Is er één politieke partij die dit alles bepalende probleem durft te vernoemen?

We prijzen ons gelukkig hier op onze heuvel, aan de rand van het verstedelijkte Vlaanderen. Van aan ons voordeur kijken we over het letterlijk verlichte Vlaanderen, langs achter het veel duisterder Henegouwen, nog rijk aan open ruimte.
'Verdichting' is een steeds terugkomende quote in Vlaanderen. Bij gebrek aan ruimte moeten we kleiner gaan wonen, dichter op mekaar, kleinere huizen met hooguit een klein tuintje. In grote blokken met een gemeenschappelijk perkje ware nog beter. Een mens met een grote tuin zou er zich haast schuldig bij voelen.

Ik kan me momenteel niet herinneren wie het schreef, dat een mens pas echt gelukkig kan zijn als hij/zij het eigen leven in handen heeft. En dat eigen voedselvoorziening daar onlosmakelijk onderdeel van uitmaakt. Met een te hoge bevolkingsdruk is zoiets puur utopie, maar toch mogen we deze stelling niet uit het oog verliezen. Ruimte waar een mens vrij kan zijn, is van levensbelang voor onze gezondheid, lichamelijk en geestelijk! Door de hoge bevolkingsdruk, de recreatiedruk, is ook in openbaar groen de vrijheid van een mens beperkt, een eigen tuin blijkt daardoor toch net iets anders.
Zolang overbevolking een taboe blijft, blijven alle politieke initiatieven niets anders dan het vooruit schuiven van een alsmaar groeiend probleem, hetwelke elke fundamentele verbetering in de weg staat. Zonder ons demografisch probleem aan te pakken, blijven we morrelen in de marge. En net zolang blijft een grote tuin voor mij een acte de resistance!

Maar onze tuin is geen eiland. Alhoewel, een natuurrijke archipel in een zee van armzalig landbouwgebied, het lijkt mij wel iets hebben.
Een boer die met de natuur werkt, blijkt tegenwoordig een idyllische zeldzaamheid te zijn. De grond wordt behandeld als een weerbarstig substraat waarin gemodificeerde producten moeten worden gewonnen. Producten aangepast aan 'de vraag van de markt', geschikt om 'en masse' verwerkt te worden. Elke interferentie vanuit de hoek van de natuur, wordt liefst koste wat kost vermeden. Zaden doordrenkt met neonicotinoïden en consoorten zijn gemeen goed. Dat nu blijkt dat dergelijke gewasbescherming toch bijlange niet zo onschadelijk is als graag beweerd, is vervelend, maar 'Europa' gaat als voorzorgsmaatregel die pesticiden toch niet verbieden...
En zo wordt onze biologisch rijkere archipel letterlijk geïnfiltreerd met stoffen die het bodemleven verzwakken, waardoor ook de bomen in onze tuin verzwakken. En zo komt het ook dat zelfs in onze tuinen het aantal insecten, net als elders gedecimeerd wordt. Minder kleine beestjes betekent minder vogels, minder vleermuizen,...

Doorheen de eeuwen, was het in kasteelparken, warandes, bosgebieden die gereserveerd waren voor de happy few, dat de natuur het heeft weten te rekken tot op de dag van vandaag. We zijn terug bij

BIO SHOP
De Zonnebloem
Al meer dan 30 jaar vind je bij ons alles voor een gezonde levenswijze
Het grootste gamma biologische voeding in de streek,
massa's alternatieve en fair trade geschenkartikelen
Steeds 10 % korting voor NP-leden op het ruimste aanbod natuurstudieboeken
Kom eens gezellig snuisteren in de Parkstraat 25, 9700 Oudenaarde
Tel. 055/31.64.30 e-mail: oudenaarde@bioshop.be www.bioshop.be

af. Als we met het volk dat we zijn, de mensen die in staat zijn verder te kijken dan ons eigen belang, wie ook het lot van de komende generaties durft te overzien, wie aandacht heeft voor alle andere leven op deze planeet, leven waarmee wij onlosmakelijk verbonden zijn, als we allemaal plaats maken voor al wat leeft in en op het stukje Aarde dat ons tijdelijk is toevertrouwd, dan zullen heel wat plantjes en beestjes daar een plekje blijven vinden, ook in deze onzekere tijden.

Groeten uit een tuin voor het leven...

Musicerende Heather Grabham en Erwin Libbrecht
foto: Robin Vanheuverswyn

Ierse meditaties: het geestelijk testament van Ulrich Libbrecht

Paul Van Ceunebroeck

Op 3 februari had in de indrukwekkende locatie van Dirk Coussaert te Berchem de voorstelling plaats van het laatste (?) boek van wijlen Ulrich Libbrecht, ons aller geestelijke vader. Niet minder dan 110 trouwe vrienden en geestgenoten beleefden er intens een hommage aan Ulrich.
Persoonlijk heb ik het **eerste deel** met veel genoegen en interesse gelezen. Hierin beschrijft hij de reis, die hij in de zomer van 1997 maakte (en dus niet in 2000 zoals hij zelf vermeldt in zijn boek).

Samen met 42 toenmalige Wielewalers (pas in 2001 werden wij met zijn allen Natuurpunters) en onder de leiding van Michel Vander Vennet en mijzelf zwierven wij toen rond in het Keltische zuiden van Ierland. Voor Ulrich was dit een 'pelgrimstocht', waarin hij van de ene verrassing in de andere openbaring belandde. Al na de eerste dag kwam hij bij mij met kinderlijk enthousiasme zijn grote bewondering uitspreken voor het vergeten westelijk eiland en het ideeëngoed, dat hij hier zou ontdekken. Wisten wij veel dat Ulrich nog veel meer zag dan megalieten en papegaaiduikers. Als rasechte natuurminnaars bleven wij stilstaan bij de prachtige, ruwe natuur op het eiland, terwijl hij als erudiete wereldreiziger voor het eerst kennis maakte met het 'plattelandschristendom'. Merkwaardig, maar typisch voor Ulrich: in zijn boek worden die trekpleisters niet chronologisch besproken, maar hanteert hij een eigen specifieke logica, gerangschikt volgens zijn eigen gedachtengang.
In mijn pragmatische geest som ik zijn highlights op in de volgorde van de reis:

- In de grootstad Dublin ontdekte hij in het Trinity College het Book of Kells. Dit moet zowat wereldwijd het mooiste en meest betekenisvol manuscript zijn, dat ons ooit werd overgeleverd.
- Vervolgens werd hij bijzonder bekoord door de abdijruïne van Sint-Kevin in Glendalough. Voor hem het meest verheven landschap, dat hij ooit te zien kreeg
- De meest treffende verwondering beleefde hij op het rotseiland Skellig Michael. Plompverloren in de eindeloze oceaan leefden hier in de 5de-6de eeuw enkele tientallen Ierse monniken. Na een eindeloze stenen trap bereik je op de top van deze bizarre rotsblok, omgeven door krijsende en krioelende Jan-van-Genten, alken, zeekoeten en papegaaiduikers de bijenkorfhutjes (beehive-cells) , waarin deze lieden hun leven vulden met gebeden, meditaties, het vervaardigen van manuscripten en filosoferen. Hier ontdekte Ulrich het christendom in zijn puurste gedaante. Met de natuur en het wijde universum als pantheïstische godheid. Dit eiland heeft Ulrich nooit meer losgelaten voor de rest van zijn leven.
- In de desolate rotsvlakte van de Burren stond hij in bewondering voor de prehistorische megalieten als de Dolmen van Poulnabrone. De Kelten hebben deze prehistorische relicten een plaats gegeven in hun christelijk denken, zodat de heidense monumenten en symbolen harmonisch ingepast werden in het plattelandschristendom van de Ieren
- Terwijl wij ons in de pubs van Galway opvrolijkten met grote pinten Guinness en Ierse folksongs, bezocht Ulrich op zijn eentje de boekenwinkel van

de lokale Unief. Het resultaat en de verwerking van dit leesvoer komt uitgebreid aan bod in het tweede deel van het boek.

- De streek Connemara, die wij in al zijn mysterieuse nattigheid en mist mochten bezoeken, bracht Ulrich terug naar de Great Famine van 1850. De Grote Hongersnood, die vandaag nog zichtbaar is in de verlaten spookdorpen op de flank van de Slievemore. De meest dramatische periode uit de geschiedenis van Ierland, waarbij de hautaine Britten enkel de keuze lieten tussen emigreren of de hongersdood sterven.
- Ulrich besloot zijn ideële pelgrimstocht in de sfeerrijke kloosterruïne van Clonmacnoise aan de Shannonrivier. Vooral het (moderne) beeld van de stervende pelgrim Aedh brengt de bejaarde Ulrich tot het besef dat ook zijn levenstocht weldra aan het eind zou komen.

(Merk op: in 1997 telde Ulrich nochtans amper 69 lentes, maar het feit dat hij zich van jaartal vergist, bewijst dat hij vele jaren lang gemediteerd heeft over zijn Ierlandreis en dus pas veel later zijn impressies en bedenkingen op papier gezet heeft).

Sta mij toe dat ik over het **tweede deel** van het boek zeer beknopt ben.

Elk vogeltje zingt nu eenmaal zoals het gebekt is. Ik acht mij niet in staat om de lectuur van "Naar een nieuw pantheïsme" voor mij in een verstaanbaar geschrift te decoderen. Hier komt de andere Ulrich aan bod. Hij vergelijkt de ideeën van Ierse denkers met die van het Grieks-Romeinse en het Oosterse denken. Waarbij de visie van het boeddhisme en het taoïsme model staan. Voor hem is god een allesomvattend geheel: de sterren en planeten, de natuur en ook wijzelf maken deel uit van het universum. Hij verwerpt dus het bestaan van een persoonlijke God, zoals die ons in het 'stadschristendom' wordt voorgesteld en opgedrongen.

Naast Ulrich I, die wij allen kennen als animator, die op alle bijeenkomsten de show stal met zijn spitse humor en onstelpbare woordentsunami, bestond er duidelijk nog een Ulrich II, die de rol van professor-wijsgeer op zich nam. Ik wens de dappere denkers van het Libbrechtgenootschap dan ook veel moed en doorzettingsvermogen om dit ogham-schrift, de stapel filosofische hiërogliefen van Ulrich II na te pluizen, te ontcijferen en te leren begrijpen. Voor mijzelf is dit een niveau te hoog gegrepen.

Slechtvalken in Oudenaarde leggen als eerste in Europa hun eieren

Gunther Groenez

foto: Gunther Groenez

Het slechtvalkenkoppel heeft reeds voor de 6de maal zijn intrek genomen in de nestkast op de Sint-Walburgtoren te Oudenaarde. We mogen Eva en Han een zeer succesvol paar noemen. In de vorige 5 jaar brachten ze in totaal 18 jongen groot en werd er slechts 1 onbevrucht ei terug gevonden in de nestkast.

Sedert 2016 heb ik de mogelijkheid het doen en laten te kunnen opvolgen dankzij 2 **full hd** camera's. De ene camera houdt de binnenkant van de nestkast in de gaten en de andere heeft een heel mooi uitzicht op de omgeving.

Dit monogaan koppel heeft een héél bijzondere biologische klok. In 2016 en 2017 legde Eva haar eerste ei telkens op 1 maart, maar met slechts 2 uur verschil! Ongelooflijk hoe die vogels dit kunnen timen. Het 2de ei werd telkens gelegd op 6 maart met slechts 4 uur verschil. Met een gemiddeld tussentijd van 58 uur werden de eieren gelegd in 2016 en voor 2017 was het beduidend korter met gemiddeld 55 uur.

2018 belooft een héél bijzonder jaar te worden. Geheel onverwacht zag ik het eerste ei op 24 februari om 1u27 verschijnen via de binnencamera. Dat was 5 dagen vroeger dan gewoonlijk. Ik contacteerde de internationale slechtvalkenkalender en men had goed nieuws te vertellen. Eva legde het eerste slechtvalkenei van Europa! Een heel leuke titel die Oudenaarde wegkaapt. Met een gemiddelde

tussentijd van 58 uur werden de andere 3 eieren reeds gelegd, het laatste op 3 maart.
De euforie werd gecounterd door heel slechte weersvoorspellingen voor de dagen erna. De Vortex zou gedurende een lange periode heel koude en droge lucht aanvoeren vanuit Siberië met temperaturen die zelfs overdag niet boven het vriespunt zouden komen.
We hielden echt ons hart vast. Instinctief nam Eva plaats op het eerste ei en verbleef onophoudelijk op het nest. Uiteraard werd ze tijdig afgelost door Han zodat ze de nodige tijd kreeg om de vleugels te strekken en op zoek te gaan naar voedsel. Eva trotseerde een opgemeten waarde van -7,8°C en bleef gans de nacht op het nest om de eieren warm te houden. Wat een topwijfje! De wissels op het nest waren van heel korte duur om bevriezing van de eieren te voorkomen. Na afloop van de koudegolf werd het broeden goed voortgezet.
De kuikens worden verwacht begin mei. Meer informatie over het initiatief vind je op de website van Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus* en van de stad Oudenaarde.

- www.natuurpuntvlaamseardennenplus.be (zie rubriek 'Projecten' > 'Slechtvalken')
- www.oudenaarde.be (zie rubriek 'Wonen & Leven > 'Webcam slechtvalken')

Je kan ook dagelijks op de hoogte blijven via de speciale Facebookpagina. www.facebook.com/SlechtvalkenOudenaarde/

Het Ronsisch natuurreservaat Pyreneeën-Tombele

Philippe Moreaux, conservator

Aan de ZO-kant wordt Ronse begrensd door een heuvelkam die minder hoog is dan de noordelijke kam maar die eveneens sterk bebost is. De bossen zijn hier echter meer versnipperd en onderbroken door grasland en akkers. Op vele plaatsen zijn er nog hagen en knotwilgen. Grote delen van het gebied staan op de biologische waarderingskaart aangeduid als zeer waardevol.

Hier bouwt de lokale Natuurpunt-afdeling aan een mooi natuurreservaat door het beetje bij beetje aankopen van gebiedjes, zowel bosjes, graslanden en zelfs akkers. Het reservaat veranderde enkele malen van naam (o.a. Patersbos), maar doordat telkens op andere plaatsen werd aangekocht was een in Ronse algemeen gekende naam meer aangewezen en zo werd het … de Pyreneeën (deel ten O van de weg Ronse-Elzele) en Tombele (deel ten W van deze weg). Ik wil hier nu niet uitweiden over de oorsprong van deze namen, maar deze zijn, voor zover ik weet, een vooroorlogs gekend café (Pyreneeën) en een middeleeuwse begraafplaats (Tombele).

De eerste aankopen gebeurden in 1993 door de toenmalige Wielewaal-afdeling Schelde-Leie die, onder de drijvende kracht van Jacques

Vanheuverswijn, er in slaagde overal in haar werkingsgebied reservaatjes aan te kopen. In 2017 ging voor dit reservaat de 21° aankoop door! Het zijn meestal kleine stukjes, want het geheel is enorm versnipperd. Nu zijn er een 35 ha aangekocht.

Nog niet alle meest waardevolle delen werden reeds aangekocht (komt het er ooit volledig van?) maar door gerichte beheermaatregelen slaagden we er wel in de natuurwaarden van sommige graslanden en akkers sterk te doen toenemen. Dit door 1/ aanplantingen van bos, hagen en knotbomen, 2/ door het inzaaien van nadien niet-geoogste akkers in functie van wintervoeding voor vogels, 3/ door het verspreiden op grasland van hooi uit andere reservaten uit de streek (bevat eventueel zaden van wilde kruiden), 4/ door het mechanisch laten graven door het RLVA van tot nog toe 12 poelen, 5/ door het in vochtig bos manueel uitgraven van poeltjes ter voortplanting van de vuursalamander. Verder uiteraard de 'gewone' werkjes zoals nestkastjes ophangen in de beginjaren toen er nog niet veel dode bomen in de bossen voorkwamen, het opruimen van oude stallingen en zwerfvuil, het verwijderen van oude prikkeldraad, het maaien van grasland, het verwijderen van distels, het mechanisch en manueel plaggen van sommige stukjes, het bijvoederen van vogels als de voeding op de vogelakkers op geraakt, het knotten van knotbomen en houtkanten, het opruimen van omgevallen bomen na een winterse storm, ... Werk genoeg! Gelukkig beschikken we over een kleine maar enthousiaste ploeg die van aanpakken weet en hebben we uitstekende contacten met lokale landbouwers die voor weinig geld ons komen helpen waar nodig. Sommigen van hen zijn trouwens lid en ik wil hen hier nog eens extra bedanken niet alleen voor hun hulp maar vooral voor hun onvolprezen kennis en goede raad bij het uitvoeren van beheerwerken! Wat zouden we doen zonder onze boeren!!

Het gebied bezoeken is een ander paar mouwen. Vermits er vele delen privé zijn is het aangeraden op de paden/wegen te blijven. Het beste is mee te komen op een tocht met één van de conservators, die loodsen je dan wel doorheen bos en veld naar de mooiste plekjes!
Zonder conservator is Tombele bezoeken niet mogelijk daar het niet grenst aan een weg. Pyreneeën is echter zeer goed te bezichtigen daar het gebied doorsneden wordt door de oude spoorlijn Ronse-Brakel, die nu is omgevormd tot het in Ronse algemeen gekende 'wandelpad'. Kom met de fiets en fiets het Wandelpad af of parkeer je auto op de kleine parking in de Rotterijstraat links voorbij het nummer 306 en ga verder te voet, je komt automatisch uit op deze spoorweg. Ge kunt die volgen zowel naar links of naar rechts en loop de erop uitkomende dwarswegen in. Een lus maken is echter (nog) niet mogelijk, keer terug om weer naar je uitgangspunt te geraken!

Reuzenpaardenstaart foto: Gilbert De Ghesquière

Wat ga je er zien? In het voorjaar de typische Vlaamse Ardennenflora met wilde hyacinth, bosanemoon, gevlekte aronskelk, reuzenpaardenstaart….. Als je met de conservator mee bent kan hij je daslook, dalkruid, heelkruid, eenbes, muskuskruid, de twee soorten goudveil tonen. Dat alles begeleid door het geluid van de bosvogels zoals boomkuiper en -klever, glanskopmees, grote en kleine bonte specht, buizerd, sperwer… Op de open gedeelten zie/hoor je de geelgors, de bosrietzanger, de kneu en misschien wel de goudvink en de appelvink. Wespendief is broedvogel alsook de kleine karakiet in een stuk rietveld aan de Verbrandenbosstraat. Nu en dan zie je een zonnende hazelworm en 's nachts kan de vuursalamander je pad kruisen, vooral in het paarseizoen in september-oktober als het nog meer dan 10 graden is en vochtig. Eekhoorn, vos en ree, in de zeventiger jaren van vorige eeuw volledig

P.V.S.
electronic developments
ELEKTRONICA -ONTWERP,
-PROTOTYPING, +HERSTELLINGEN,...
+ZAKLAMPEN FENIX
Vichte - Oudenaarde - tel.:056/90.16.09
www.pvsed.com - info@pvsed.com

afwezig, zijn nu allemaal terug en als je stil en met een kleine groep bent, kun je die wel eens zien.

Mede-conservator Dirk Verroken, expert vogelkenner maar ook serieus onderlegd in dagvlinders en libellen, publiceert reeds jaren de lijst van zijn waarnemingen op waarnemingen.be. Indrukwekkend! We zijn nu echter dringend op zoek naar een opvolger, daar Dirk verhuisd is naar Biervliet Nederland. We zullen hem missen!

Jaarlijks organiseer ik voor Natuurpunt een drietal tochten doorheen het gebied. We bekijken als 't mogelijk is de poelen met hun alpenwater- en vinpootsalamanders. NP-Ronse o.l.v. Jo Glibert doet er ook nachtvlinderonderzoek. Bruno Cappelle organiseert er werkdagen om knotbomen en houtkanten te onderhouden; de werkers mogen het hout meenemen! Astrid Vandendriessche laat er haar paarden de vochtige graslanden openhouden.

Kijk goed in de Meander en kom mee op een Natuurpunt-tocht! Doe laarzen aan (moeras) en lange broek (netels en teken). Het is een matig lastige tocht (hellingen) maar de afstanden zijn klein, stapschoenen zijn daarom minder interessant dan laarzen!

Wil je het gebied bezoeken met je eigen groep, bel mij dan op: Philippe Moreaux, 0476/46.24.61.

En wil je in sept-okt eens mee om vuursalamanders te zien: opnieuw, bel mij dan op. Ik telefoneer je dan als de weersomstandigheden geschikt zijn en dan kun je met mij mee op stap. In het donker uiteraard, met de lamp!

De Mediawatcher

Vergroening, maat voor niets?

Door de hervorming van het Europees landbouwbeleid wordt 30 procent van de inkomenssteun aan landbouwers uitbetaald als een vergoeding voor de (verplichte) inspanningen die ze leveren in het kader van de vergroening.

Dit is behoud van blijvend grasland, gewasdiversificatie en vijf procent van het bouwland inrichten als ecologisch aandachtsgebied. Dat kan door groenbedekkers of eiwithoudende gewassen te zaaien, maar bijvoorbeeld ook door het onderhoud van hagen en andere kleine landschapselementen. Jaarlijks geeft de EU 12 miljard euro uit aan de nieuwe vergroeningspremie.

De landbouworganisaties vinden de inspanningen niet min, de natuurorganisaties vinden ze echter weinig voorstellen.

De Europese Rekenkamer schreef nu een kritisch auditverslag: "De vergroeningspremie leidt waarschijnlijk niet tot aanzienlijk betere milieu- en klimaatprestaties van het landbouwbeleid. Slechts op ongeveer vijf procent van de landbouwgrond leidde de vergroening tot andere landbouwpraktijken."
(Vilt Nieuwsbrief, 13.12.2017)

Een koe als heldin

Nederland is in de ban geweest van Hermien. Deze koe ontsnapte op weg naar de slager die haar zou vetmesten voor het slachthuis. Ze overleefde weken lang in de bossen van Lettele, bij Deventer. Op sociale media kreeg ze veel steunbetuigingen al zijn we toch wel benieuwd hoeveel vleeseters daar bij zaten.

De Nederlandse partij voor de Dieren wil het dier nu met 30 000 euro vrijkopen om het een vredige oude dag te bezorgen in een koeienpension. De koe is ondertussen bij de horens gevat…
(De Morgen, 27-01-2018)

Nachtvlinders schuwen het licht

Nederlands onderzoek naar de achteruitgang van de

nachtvlinders kwam tot de conclusie dat de soorten die door licht worden aangetrokken het sterkst achteruit gaan. Ook is de achteruitgang sterker bij de nachtactieve soorten dan bij de soorten die (ook) overdag vliegen.
Nachtvlinders worden aangetrokken door licht en licht verstoort hun biologische klok, ze eten minder en paren minder als het niet donker is. Doe het licht maar uit.
(Nature Today, 15-01-2018)

Gezond daslook…

De politie van Geraardsbergen heeft in februari meer dan 20 personen op heterdaad betrapt bij het 'roven' van daslook in het Geitenbos te Zandbergen (Geraardsbergen). Ongeveer 1 ha werd deskundig geplunderd! Dus best ook in onze reservaten een oogje in het zeil houden.

Orchideeën on the run…

Door de werken aan de Oosterweelverbinding dreigen beschermde orchideeën bedolven te raken onder een hoop beton. Een team van biologen verplaatste 476 grote keverorchissen en vijf bijenorchissen naar de veilige haven van het Sint-Annabos.
In de nieuwe grond heeft het team een laag wit zand met schelpjes erin aangebracht, in een precies uitgegraven gat van 4 meter op 40 centimeter. (De Morgen)

Everzwijnen

Obelix zou het niet graag horen maar vorig jaar zijn in Vlaanderen 1404 everzwijnen geschoten, het merendeel in Limburg. Dat zijn er ruim 500 meer dan het jaar voordien.
Het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) zoekt de verklaring in een combinatie van factoren: meer everzwijnen, meer ervaring, meer jachtterreinen.
Naargelang het seizoen passen jagers hun methode aan. In de winter worden grote groepen everzwijnen met drukjachten opgejaagd. Vanaf half februari doen jagers dat niet meer. Dan zijn de biggetjes al geboren, en het risico dat een klein everzwijn moederloos achter zou blijven, is dan te groot. Midden februari wordt overgeschakeld op de aandrijfjacht, zodat er gerichter kan worden geschoten.
(Vilt Nieuwsbrief, 31-01-2018)

Zwerfvuil

Uit cijfers van OVAM blijkt dat per Vlaming jaarlijks gemiddeld 3,19 kg zwerfvuil wordt opgeruimd.
Elk jaar worden in Vlaanderen meer dan 5000 koeien ziek door zwerfvuil, dat leidt tot 6 dode dieren per dag. De schade voor veehouders loopt in de miljoenen.
Wanneer een beetje politieke moed om eindelijk het statiegeld voor blikjes in te voeren?
(De Morgen, 20-01-2018 en 28-02-2018)

Kernenergie

Er was de laatste weken weer veel politiek gekibbel om de al-lang-geleden-besliste-maar-steeds-uitgestelde-kernuitstap.
In de marge van deze discussie verscheen er ook een bericht over de kost van ontmanteling van de kerncentrales.
Een kerncentrale sluiten, het klinkt simpel, maar in de praktijk is het dat allerminst. De centrale van het stroomnet afkoppelen is maar de eerste van vele stappen. Eenmaal de centrale stilligt, kan de hoogradioactieve splijtstof uit de reactor worden gehaald. Die verdwijnt dan voor enkele decennia in een koelbassin en daarna in een container op de site zelf. Later verhuist de splijtstof voor tienduizenden jaren naar een nucleair stort.
En de splijtstof is één zaak, maar de centrale nog een andere. Een gestopte reactor komt eigenlijk neer op een enorme hal vol buizen en materiaal die allemaal mogelijk radioactief besmet zijn. Alles moet met de grootste zorg worden gecontroleerd en behandeld. Volgens specialisten duurt het meer dan vijftien jaar om een kerncentrale te ontmantelen.
In Zwitserland schat men de kostprijs van de volledige ontmanteling nu op 20 miljard euro.
Aangezien de meeste Belgische kernreactoren van hetzelfde type zijn als de Zwitserse, ongeveer even

BEATRIJS
boeken, boeken & boeken
www.beatrijs.be
Nederstraat 42 - Hoogstraat 37
9700 Oudenaarde
Tel: 055/31.44.77, Fax: 055/30.03.45
bestel@beatrijs.be

De Varen
UITVAARTCENTRUM Dierik & An
Hauwaart 37 - OUDENAARDE
Hoogstraat 63 - ZOTTEGEM
www.devaren.be 0478/303.960

oud zijn en beide landen denken aan ondergrondse berging, is het zo mogelijk om een - voorzichtige - indicatie te krijgen van de kosten. Voor ons land zou dit neerkomen op zowat 37 miljard euro!
(De Morgen, 30-12-2018)

Dode dieren

Het Agentschap Natuur en Bos is een campagne gestart om ziektes op te sporen bij in het wild levende dieren in Vlaanderen. Het ANB roept daarom mensen op om dode vleermuizen, grofwild (ree, everzwijn, moeflon, herten), amfibieën en vossen - die niet om het leven zijn gekomen door een verkeersongeval of bij de jacht - te melden bij de provinciale opvangcentra voor wilde dieren. Uit de monitoring van die dieren kunnen de onderzoekers iets te weten komen over de aanwezigheid van ziektes, die mogelijk een bedreiging zijn voor de volksgezondheid of de landbouw.
Men kan kadavers aangeven bij één van de vijf provinciale opvangcentra voor wilde dieren (VOC), waarna een medewerker ter plaatse komt om na te gaan of er sprake is van 'abnormale sterfte'. Als dat het geval is, wordt het kadaver meegenomen voor verder onderzoek. Mensen zelf raken de dode dieren beter niet aan.
(VOC Merelbeke : 09/230.46.46)
Ook het INBO verzamelt nog steeds marterachtigen maar met uitbreiding ook andere carnivoren (inheemse en uitheemse) in Vlaanderen.
(Vilt Nieuwsbrief, 22-02-2018)

Tuinvogels

Nu de mezen terug belangstelling beginnen te vertonen voor de nestkasten, nog eens de resultaten van de tuinvogeltelling deze winter: 28 611 waarnemers telden 613 179 vogels met als top drie: koolmees, huismus en vink.

foto: Robin Vanheuverswyn

In de Vrije Basisschool Ruien telden onder de deskundige leiding van meester Robin Vanheuverswyn ook de leerlingen van het derde en vierde leerjaar mee!

De Durme, van Tielt tot Tielrode

De Durme is een rivier met 5 namen -Poekebeek, Oude Kale, Zuidlede, Moervaart en Durme - en met vijf gezichten: een snelstromende beek, een vlakke, soms meanderende waterloop, een verlaten rivier kronkelend door bos en veld, een recreatief gebruikte vaarweg en een getijdenrivier met slik en schor.

André Verstraeten bundelde zijn veelzijdige ervaring in de Durmestreek in een kleurrijk lees- en kijkboek. Hierbij kon de auteur rekenen op de medewerking van meer dan 90 personen actief in de natuurverenigingen en de heemkundige kringen in deze regio. Dit werd nog aangevuld met archiefonderzoek en tal van contacten met musea en openbare besturen. Op die brede basis werd dit boek overvloedig geïllustreerd met recente en historische kaarten en foto's.

Geloof in mestbeleid wankelt door tussentijdse metingen

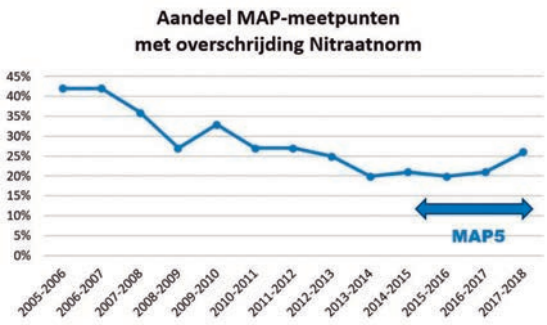

Aan de verschillende stakeholders van het mestbeleid heeft de Vlaamse Milieumaatschappij tussentijdse meetgegevens bezorgd omtrent de waterkwaliteit in landbouwgebied. De milieubeweging sloeg aan het rekenen en constateert bezorgd dat eind januari een kwart van alle MAP-meetpunten rood kleurde. Dat zijn er vijf keer meer dan de 5 procent die het vijfde mestactieplan beoogt zodat Vlaams parlementslid Wilfried Vandaele (N-VA) het cijfer voor de voeten wierp van minister Joke Schauvliege. Zij wil het bevestigen noch ontkennen, wijst op de nieuwe maatregelen die meteen in voege treden (o.a. teeltvrije meter langs waterlopen) en stelt een strenger MAP 6 in het vooruitzicht

Hout=(stof?)Goud

Met de opkomst van fossiele brandstoffen werd hout als energiebron economisch minder interessant, met als gevolg dat veel van de bomenrijen en houtkanten van weleer in verval raakten of werden gerooid. Dat heeft een negatieve impact op de biodiversiteit.
In het Meetjesland gaat een project van start waarbij het Regionaal Landschap Meetjesland en Agrobeheercentrum Eco² knotbomenrijen en houtkanten in hun oude glorie willen herstellen.
Via het 'Hout=Goud'-project willen ze de knotbomen en houtkanten economisch en ecologisch opwaarderen.
De opzet van het project, dat loopt van januari 2017 tot eind juni 2019, is tweeledig. Enerzijds wordt onderzocht op welke manier landschapshout een afzet kan vinden in lokale houtige biomassa-installaties en anderzijds wordt gestreefd naar een ecologisch verantwoord beheer van de houtkanten. Het zijn landbouwers die zullen worden ingeschakeld voor dit beheer.
(Vilt Nieuwsbrief, 23-01-2018)

Natuur en klimaatverandering

De Natuurindicatoren 2017, het jaarrapport van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO), stelt dat er steeds meer aanwijzingen zijn dat de klimaatverandering een impact heeft op de natuur in Vlaanderen. Zo breiden verschillende Zuid-Europese libellensoorten zich uit naar het noorden. Bij een aantal bomen, waaronder de berk, is er een verschuiving merkbaar in het piekmoment van de stuifmeelproductie. Ook de bladontwikkeling bij beuk en eik komt vroeger in het jaar op gang wanneer het voorjaar zacht is.
https://pureportal.inbo.be/portal/files/13848084/Natuurindicatoren2017.pdf

Geen leemontginning

Het protest van buurtbewoners, Natuurpunt, Milieufront Omer Wattez, het actiecomité HOKI en Groen tegen de geplande leemontginning in Volkegem en Mater werpt zijn vruchten af. De Raad van State oordeelt immers dat de milieueffecten van een nieuwe ontginning onvoldoende werden onderzocht. Er had een milieueffectenrapport moeten opgemaakt worden, dat onder andere de effecten van het stof voor de buurt onderzocht, en dat is niet gebeurd.
(Het Nieuwsblad, 09-03-2018)

Afschotgegevens grofwild

Op de site https://grofwildjacht.inbo.be/ kunnen de afschotcijfers van ree en everzwijn opgevraagd worden. In het Vlaamse gewest werden er in 2017 1398 everzwijnen en 5810 reeën afgeschoten. Afschot van everzwijn is er nog niet in onze streek, van ree wel: Wortegem-Petegem (4), Maarkedal (2), Lierde (1), Brakel (9) en opvallend, maar net buiten ons gebied , 18 in Nevele.

Nieuwe website voor bosuitbreiding in Vlaanderen

Johan Cosijn

Op zondag 4 februari lanceerden de Vlaamse Bosgroepen en de Regionale Landschappen een gloednieuwe website: www.ikwilbebossen.be.
Er zijn weinig zaken zo bevredigend als het aanplanten van een nieuw bos. En juist dat is hard nodig in het sterk verstedelijkt en versnipperd Vlaanderen. Op deze website vind je meer informatie over waarom bossen zo belangrijk zijn voor de maatschappij en wat jij kan doen om te helpen meer bossen aan te planten.

Bomen en bossen leveren levensbelangrijke diensten voor de mens en maatschappij en zijn steunpilaren van onze economie. Ze produceren hout: één van de meest duurzame grondstoffen op onze planeet. Ze zijn hotspots van biodiversiteit, die de basis vormt van ons bestaan. Ze bieden ons een eenvoudig en

TUINAANLEG EN -ONDERHOUD
alle snoeiwerken
ook verlagen van bomen
MICHAEL BEKAERT
Ganzendam 9 - 9890 Vurste
Tel: 0497/43.01.79

Jan FRANCOIS
Landmeter-expert
Gentse Steenweg 138
9620 Zottegem
09/361 03 00
jan.francois@telenet.be
www.aardbol.be

doeltreffend antwoord op de klimaatverandering. Ze dragen op vele manieren bij tot onze gezondheid en zijn oases van rust in onze jachtige samenleving. Kortom: het bos is ons natuurlijk kapitaal. In het dichtbevolkte Vlaanderen staat het bos echter onder druk: op veel plaatsen is er een groot tekort en het bos dat er is, is versnipperd en daardoor kwetsbaar. Hoog tijd om het tij te keren!

Om de eigenaars praktisch en administratief bij te staan, zijn de bosgroepen al vele jaren actief. Maar omdat in Vlaanderen nog steeds netto bos verdwijnt, werken de Vlaamse Bosgroepen en Regionale Landschappen sinds 2017 samen om meer draagvlak voor bosuitbreiding te creëren en om de lokale mogelijkheden beter te benutten. Hiervoor werd een nieuwe website ontwikkeld. De basis voor dit initiatief is een overeenkomst tussen de Vlaamse Overheid en de vijf Vlaamse provincies met onder meer als doel 150 ha nieuw bos te realiseren tegen 2020. Hiervoor werd een projectplan uitgewerkt door de Bosgroepen en Regionale Landschappen. Samen gaan ze op zoek naar mogelijke locaties om te bebossen en tegelijk ook naar lokaal draagvlak hiervoor.

De Bosgroepen zetten hun expertise met duurzaam bosbeheer en vele contacten met boseigenaars in. De Regionale Landschappen benutten hun sterke netwerk van openbare besturen en organisaties. Beide hebben ze bovendien heel wat terreinkennis in huis. Deze unieke samenwerking levert zo een betrouwbare en degelijke basis voor een geslaagd project.
Heb je interesse om te bebossen en zoek je ondersteuning hiervoor? Of denk je een andere zinvolle bijdrage te kunnen doen aan dit project? Kijk dan snel op www.ikwilbebossen.be.
Meer info over het belang van bos: www.bosforum.be.

Comitas "sheng-instituut"
(succursale Lexica)

YOGA & MASSAGE

"de natuur wijst de weg"

Hospitaalstraat 9
9000 Gent

Nederpoorterij 7
9660 Brakel

0476 56 58 53
www.yoga-comitas.be

Ongevallen op N36

Norbert Desmet

In februari werden twee dode bosuilen gevonden op de N36, de verbinding tussen Ronse en Kluisbergen. Met de toename van de soort gebeurt het wel meer dat we bosuilen als verkeersslachtoffer vinden en zo onderstrepen ze triestig genoeg hun vooruitgang, net als bij de steenmarter. Twee na mekaar roepen wel wat vraagtekens op en zeker bij de start van het broedseizoen. De eerste was een volwassen vogel in zijn derde levensjaar, volgens Thijs Lietaer. Als ringer ontcijfert hij vlot de code voor de leeftijden: gesleten vleugelpennen versus nieuwe veren … moeilijk voor een gewone vogelkijker. Het is dus zeker een territoriumvogel, en vermoedelijk een mannetje wegens geen broedvlek. Beide vogels werden gevonden bij hun broedbos (Kerkbos en Feelbos) en mogelijks gaan beide nesten dus dit jaar niet door. En nog iets verder doordenken of gissen: waarom? We vonden ooit een bosuil in de prikkeldraad kort nadat in zijn vertrouwde jachtgebied de bosrand gekapt was en de prikkeldraad verplaatst. Mogelijks is ook hier zoiets aan de hand: langs deze gewestweg werden deze winter heel drastisch de bermbomen gekapt, weliswaar in een alternerend schema, maar toch zijn hierdoor waarschijnlijk 'doorvlieggaten' gemaakt. Daardoor gaan ze allicht in hun vertrouwde jachtgebied lager over de weg vliegen met de gekende gevolgen. Nog een bedenking extra bij de soms wel stevige bomenkap op veel plaatsen de laatste tijd. En daarmee bevestigt deze verkeersweg zijn reputatie als dodenweg voor dieren zoals steenmarters, eekhoorn, laatvlieger, ree, bosuil … Logisch als men bij de aanleg ooit koos voor een tracé dwars door het Feelbos.

Steenuil bedreigd?

Recente berichten melden het verdwijnen van de steenuil in veel vaste broedgebieden. We willen vragen speciaal aandacht te geven aan de soort in uw omgeving: graag melden alle waarnemingen (roepende uilen) of ook het verdwijnen uit vertrouwde broedplaatsen. Mogelijks is de steenmarter oorzaak maar er spelen zeker ook andere zaken mee.

Foto: Ivan Steenkiste

Boekbesprekingen

Walter Belis

Van Zomeren K., 2017. Alle vogels, Uitgeverij De Arbeiderspers, Amsterdam, 884 blz., ISBN 978 90 2951 062 2, € 49,99.

Je moet het maar waar maken: 884 pagina's schrijven, alleen maar over vogels en blijven boeien van de eerste tot de laatste bladzijde. Koos van Zomeren doet het, hij heeft alles wat hij ooit over vogels schreef van 1977 tot 2014 gebundeld. Zelf geeft hij toe niet zo veel van vogels af te weten, maar hij houdt wel van ze en is eigenlijk veel te bescheiden. Vandaar dat zijn teksten baden in een soms naïeve verwondering, maar dat is volgens ons bewust gedaan. Dit is geen zeker geen minpunt, integendeel. Voor de auteur was dit het ideale uitgangspunt voor het samenstellen van dit boek. Hij beschrijft zo bevlogen en gedetailleerd dat je op speelse wijze dingen verneemt die je anders zouden ontgaan zijn. Zie je wel dat hij veel van vogels afweet. Wie verwonderd toekijkt, ontwikkelt een andere manier om naar de wereld om ons heen te kijken. Alle vogels, is mede dankzij de penseeltekeningen van Erik van Ommen, een boek dat iedereen die zich vogelliefhebber durft te noemen in huis moet hebben.

Speybroeck J., Beukema W., Bok B. & Van der Voort J., 2018. ANWB Amfibieën- en reptielengids, Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen, 432 p., ISBN 978 90 2156 656 6, € 35.

Om de bedreigde diersoorten op lange termijn degelijk te beschermen, is een grondige kennis van deze dieren hoogst noodzakelijk. Omdat reptielen en amfibieën nauw verbonden zijn met bepaalde biotopen, behoren ze tot de soorten die het vaakst het risico lopen om door menselijke activiteiten en klimaatverandering verstoord te worden. Deze identificatiegids presenteert in detail 221 soorten. Sommige soorten werden slechts recent beschreven, andere zijn opgedeeld volgens een bijgewerkte, aangepaste taxonomie. De gids is bedoeld voor een breed publiek. De soorten zijn gegroepeerd op basis van hun overeenkomsten en hun genetische verwantschap. Determinatiesleutels en gedetailleerde beschrijvingen van elke soort (habitat, verspreiding, biologie, enz.), vergemakkelijken de herkenning van de kikkers, slangen, salamanders, schildpadden die beschreven worden in dit boek. Het naslagwerk werd geschreven door Nederlandstalige specialisten, werd in 2016 gepubliceerd in het Engels en verschijnt nu o.a. in het Nederlands en het Frans. Dit onderstreept meteen de wetenschappelijke waarde van het werk dat ruim 200 kleurenfoto's, 370 detailtekeningen, een complete checklist en 155 geactualiseerde verspreidingskaartjes bevat. De auteurs bundelen de resultaten van onderzoek uitgevoerd binnen het vakdomein van de herpetologie, gedurende de laatste tien jaren in Europa.

Van Herk K., Aptroot A. & Sparrius L., 2018. Veldgids Korstmossen, KNNV Uitgeverij in samenwerking met de Bryologische en Lichenologische Werkgroep, Zeist, 371 blz., 978 90 5011 642 8, € 42,95.

Korstmossen zijn schimmels met een speciale voedingsfysiologie. Meestal hebben ze een specifieke, grillige vorm, kleur en structuur. Veel korstmossen groeien zeer traag - soms niet meer dan 0,1 mm per jaar - en daarom gedijen ze vooral daar waar ze niet door zaadplanten kunnen worden verdrongen. Men vindt ze bijvoorbeeld geregeld op kale rots, daken, tuinpaden, stammen en takken van bomen… waar ze in tegenstelling tot echte planten op kunnen leven, en soms zelfs in door kunnen dringen. Ze vragen niet veel voedingsstoffen, en kunnen die vaak halen uit het stof in de lucht. Ook kunnen ze in geval van uitdroging lange tijd, vaak jarenlang, in een rustfase blijven, en na toevoeging van water weer tot leven komen. Aan de buitenkant zit de schimmel, die dus ook de grove vorm van het korstmos bepaalt. De algen verzorgen de fotosynthese, en produceren daarbij in plaats van de suiker die normaal gesproken wordt geproduceerd, speciale suikeralcoholen die door de schimmel kunnen

worden gebruikt. Nu weten we al veel maar zijn we nog niet in staat de korstmossen die we dagelijks zien of betreden op naam te brengen. Deze geheel herziene tweede editie beschrijft alle 650 soorten die in Nederland voorkomen. Meer dan 400 daarvan worden uitgebreid besproken wat de veldkenmerken en vindplaats betreft en afgebeeld. In deze prachtige veldgids wordt de nieuwe naamgeving gebruikt en de verspreidingskaarten zijn geactualiseerd. De soorten staan gerangschikt op verwantschap. Alles in de gids draait rond herkenning in het veld. Vandaar ook de aandacht die besteed werd aan verwisselbare soorten. Dankzij de gedetailleerde kleurenfoto's en de degelijke verspreidingskaarten voor Nederland is het ook voor niet-ingewijden mogelijk de soorten snel en betrouwbaar op naam te brengen.

Compactgids tuinvogels, ISBN 978 90 2156764 8
Compactgids bomen, ISBN 978 90 2156767 9
Compactgids vogels, 978 90 2156766 2
Compactgids strand en kust, ISBN 978 90 2156765 5
Compactgids vlinders, ISBN 978 90 2156768 6
Compactgids insecten, ISBN 978 90 2156763 1
Compactgids bloemen, ISBN 978 90 2156769 3, Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen, 2018, telkens 192 blz. met uitzondering van de vogels (216 blz.), € 9,99 per deel.

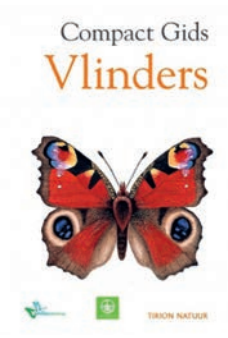

Deze handige paperbacks in zakformaat, verschenen eerder, in 2011, bij uitgeverij Tirion Natuur. De prijs is sindsdien nauwelijks gestegen en de kwaliteit is gebleven. Elke gids bevat ook een unieke miniposter waarop je in één oogopslag de verschillen tussen veel op elkaar lijkende soorten kan determineren. Deze nieuwe serie pocketgidsen is een welgekomen geschenk voor elke natuurliefhebber. Elke gids bevat beknopte informatie over kenmerken, leefwijze, habitat en verspreiding en is voorzien van trefzekere illustraties. De gidsjes zijn informatief, handig in formaat, duurzaam en bovendien goedkoop. Kortom, het ideale studiemateriaal om mee op stap te nemen of om thuis te raadplegen.

Kreischer L., 2018. The plant pharmacy, koken met de kracht van de natuur, Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen, 176 blz., ISBN 978 90 215 6633 7, € 24,99.

"Voel je goed met planten!", zou een goede

ondertitel kunnen zijn voor dit boek. Dat planten goed voor onze gezondheid zijn wist je misschien al, maar er zijn ook soorten die nóg iets extra te bieden hebben. Ze zuiveren de lucht, zijn gezond in maaltijden of hebben een medicinale werking. Je moet alleen maar weten welke plant goed voor is en het antwoord tref je aan in The plant pharmacy. De basisregel voor wie wil koken met wilde planten is immers: eet geen planten die u niet (her)kent, want dat is om problemen vragen. Voor u op pad gaat, leert u eerst best enkele planten uit de streek kennen en houd het bij die planten als u aan het plukken slaat. Al bij al is de opdracht eenvoudig want de meeste planten/kruiden die Lisette Kreischer bespreekt zijn overbekend. De medicinale werking wordt in detail toegelicht. Het boek is 'verlucht' met originele, heerlijke recepten gespreid over de vier seizoenen.

Camphuysen K., 2018. De Zilvermeeuw, Atlas Contact, Amsterdam, 288 blz., ISBN 978 90 450 3604 5, € 15.

Zilvermeeuwen zijn ware opportunisten. Ze vissen zelf niet of nauwelijks, maar lusten wel degelijk vis en visafval. Ze eten alles: in hun natuurlijke kustomgeving vooral mosselen, kokkels, krabbetjes en wormen, in de stad allerlei afval en dat levert heel wat vooroordelen op bij een deel van de bevolking. Niet iedereen is gediend met hun soms lawaaierige aanwezigheid. Kees Camphuysen bestudeert deze soort al jarenlang. Zo heeft hij gedurende twaalf jaren dezelfde kolonie gevolgd met als gevolg dat hij elke vogel na enige tijd individueel kende en ook dat de vogels met hem vertrouwd waren. Aan de hand van zijn aantekeningen schreef hij deze uitstekende monografie waaruit blijkt dat we de soort slecht kennen. Tal van vooroordelen zullen geschrapt worden na het lezen van dit fascinerend en vlot geschreven boek in dagboekstijl.
het kiemstadium staan afgebeeld is de determinatie redelijk eenvoudig.

GRATIS zak potgrond*

Breng deze bon
mee naar Eurotuin en ontvang
een gratis zak potgrond 40L
bij aankoop vanaf €30*.

* zie voorwaarden in de winkel, max. 1 bon per aankoop, niet cumuleerbaar met andere of deze actie/promoties (natuurpunt)

lente in **uw tuin**

Uw tuincenter voor huis, tuin, dier en deco

Deinze I Merelbeke I Ophasselt I Roeselare I Online

Doorlopend open van 9u tot 18.30u. Open op zon- en feestdagen.
Dinsdag gesloten.

Wij aanvaarden ecocheques

Eurotuin.be
waar ideeën bloeien

2-2018

16de jaargang nr. 2 april-mei-juni 2018
afgiftekantoor Gent X - erkenning P203773

driemaandelijks tijdschrift van vzw Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*
v.u. A. Benoot - Y. Moerman Gampelaeredreef 67 9800 Deinze tel. 09/386.38.95

bpost
PB-PP
BELGIE(N) - BELGIQUE

Meander

Libbrechtwandeling Zulzeke - 15/04/2018

Op 15 april organiseert het Libbrechtgenootschap in Zulzeke een herdenking van Ulrich Libbrecht. Hij overleed op 15 mei 2017 op 89-jarige leeftijd. Wij willen stilstaan bij wat hij voor de Vlaamse Ardennen en voor verschillende natuurverenigingen betekend heeft. De wandeling die hij als eerbetoon voor zijn 80ste verjaardag aangeboden kreeg, werd volledig opgefrist en zullen we samen inwandelen.

Locatie:
Parochiezaal Zulzeke, Zulzekestraat 17a, Kluisbergen (Zulzeke)
De deelname is gratis, maar een inschrijving via de website is verplicht.

Programma:
11u00: ontvangst
11u30: herdenking in woord en beeld
12u30: gelegenheid tot lunchen
14u00: verschillende wandelgroepen met gids
We sluiten af met een babbel en een drankje.

http://www.libbrechtgenootschap.org/formulieren-mailchimp/libbrechtwandeling-zulzeke-15-04-2018/

Panorama aan de Libbrechtbank in de Kalverstraat te Zulzeke *foto: Robin Vanheuverswyn*

